

**ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ
РАДНИ ТИМ ЗА УТВРЂИВАЊЕ МЈЕРА ЗА РЕДЕФИНИСАЊЕ
ОРГАНИЗАЦИОНО-ЕКОНОМСКЕ И КАДРОВСКЕ
ПОЗИЦИЈЕ ЈПШ „ШУМЕ РС“**

**МЈЕРЕ ЗА РЕДЕФИНИСАЊЕ ОРГАНИЗАЦИОНО-ЕКОНОМСКЕ И КАДРОВСКЕ
ПОЗИЦИЈЕ ЈПШ „ШУМЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ“**

БАЊА ЛУКА, ЈУН 2015.

САДРЖАЈ:

УВОД	3
ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК И МЕТОД РАДА	4
ПРЕГЛЕД СТАЊА	7
МЈЕРЕ ЗА РЕДЕФИНИСАЊЕ ОРГАНИЗАЦИОНО-ЕКОНОМСКЕ И КАДРОВСКЕ ПОЗИЦИЈЕ ЈПШ „ШУМЕ РС“	17
1. Акциони план за спровођење Стратегије развоја шумарства	17
2. Облик организовања Предузећа.....	17
3. Усклађеност аката Предузећа	18
4. Појединачни колективни уговор.....	19
5. Правилник о организацији и систематизацији радних мјеста у ЈПШ „Шуме РС“	20
6. Положајна рента.....	21
7. Обавезе и потраживања Јавног предузећа.....	28
7.1. Задуженост предузећа.....	28
7.2. Спора наплата потраживања	28
7.3. Интерно преливање финансијских средстава	29
8. Усклађивање цијена шумских дрвних сортимената	30
9. Извршење планираног физичког обима производње.....	31
10. Коришћење властите механизације.....	31
11. Унапређење и развој система газдовања шумама и пројеката за извођење радова	32
12. Контрола дознаке.....	33
13. Нелегалне активности у шумарству	33
14. Однос шумарства и дрвне индустрије	34
14.1. Закон о преради дрвета.....	34
14.2. Утврђивање степена финализације предузећа за прераду дрвета.....	35
14.3. Уговарање продаје шумских дрвних сортимената.....	35
14.4. Продаја сортимената купцима који су и извођачи радова	36
15. Радови у шумарству	36
15.1. Техничко - технолошка типизација терена, оптимални нормативи и сортиментне таблице	37
15.2. Извођачи радова у шумарству	38
16. Измјене појединих чланова ЗОШ-а.....	39
16.1 Накнада за развој неразвијених дијелова општине.....	39
16.2. Колизација члана 84. Закона о шумама и Закључка Владе Републике Српске	40
16.3. Остали шумски производи и кориштење дрвне биомасе.....	41
16.4. Препродаја шумских дрвних сортимената	42
17. Средства посебних намјена за шуме	42
17.1. Надокнада за унапређење општекорисних функција шума (проширена репродукција шума).....	42
18. Повећање површина шума	44
19. Научно-истраживачки рад, трансфер знања и кадровско јачање	45
РЕЗИМЕ МЈЕРА	47

УВОД

Производња дрвета је у суштини усмјерена примарна биолошка производња. Она је комплементарна са великим бројем општекорисних функција шума, са којим оне утичу на биолошку стабилност и квалитет животне средине. Због тога је свака друштвена заједница, па тако и Република Српска, заинтересована за трајно рационално управљање и газдовање шумама. Због тога и Устав Републике Српске обезбјеђује шири друштвени интерес за шуме проглашавајући шуме и шумска земљишта добром од општег интереса, које ужива посебну заштиту и користи се у условима прописаних закона.

Активности у вези коришћења, односно газдовања шумским фондом у власништву Републике, проводи ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац и отуда произилази значај овог предузећа за општи друштвени и привредни развој Републике.

Да би се усјешно сагледала проблематика шумарства кроз управљање и газдовање шумама, неопходно је анализирати функционисање ЈПШ „Шуме Републике Српске“ неодвојиво од специфичности шумарске привреде и индустрије за прераду дрвета. Те специфичности шумарске привреде и производње неминовно морају утицати на доношење рационалних политичких, законских, управљачких и газдинских рјешења за сектор шумарства.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске је својим Програмом рада за 2015. годину планирало израду приједлога редефинисања организационо-економске и кадровске позиције ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, са приједлогом концепта повезивања шумарства, дрвопрерађивачког сектора и прометне дјелатности. Такође, замишљени концепт предвиђен је Економском политиком Владе Републике Српске за 2015. годину, као и планираном реформом јавног сектора у Републици Српској.

Половином јануара 2015. године на састанку организованом од стране Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, донесен је Закључак да се рјешењем Министра именује радна група, чији је задатак утврђивање приједлога редефинисања организационо – економске и кадровске позиције ЈПШ „Шуме РС“, са дефинисањем концепта производног и тржишног повезивања шумарства, дрвопрерађивачког сектора и прометне дјелатности у Републици Српској.

У циљу ефикасности и квалитета израде приједлога, а имајући у виду специфичност предметне активности, формирана је радна група од стране истакнутих стручњака шумарске, економске, правне струке и других повезаних дјелатности, из реда представника Шумарског и Економског факултета Универзитета у Бањалуци, МПШИВ и МЕИиР РС, Привредне коморе РС, Надзорног одбора и Управе ЈПШ „Шуме РС“.

Многа питања која се односе на економику и организацију пословања ЈПШ „Шуме Републике Српске“ дефинисана су Стратегијом развоја шумарства Републике Српске за период од 2011-2021. године, која је усвојена од стране Народне скупштине Републике Српске.

ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК И МЕТОД РАДА

Рјешењем Министра пољопривреде, шумарства и водопривреде РС број: 12.06.1-332-27/15 од 16.01.2015. године формиран је Радни тим за утврђивање приједлога за унапређење организационо-економске позиције ЈПШ „Шуме РС“.

Циљеви, задаци, метод рада и очекивани резултати рада представљени су Пројектним задатком.

У складу са постављеним општим циљем, предвиђена је анализа постојеће организационе структуре ЈПШ „Шуме РС“ и његовог пословања са становишта:

- коришћења расположивих капацитета,
- ефикасности организационе форме,
- привређивања и рационализације пословања,
- повезаности са финалистима и прометним субјектима,
- заштите и унапређења развоја шумско-прерађивачког сектора,
- здравственог стања шума и мјера њихове заштите,
- укупног доприноса економији РС и формирању БДП-а и др.

Очекиван резултат рада, који је предвиђен Пројектним задатком, је елаборат „Унапређење организационо-економске и кадровске позиције ЈПШ „Шуме РС“, који ће, поред анализе постојећег стања у сектору шумарства, садржати приједлоге за:

- редефинисање организационе форме и економске позиције сектора шумарства у РС, у контексту дугорочне заштите суштинских економских интереса РС,
- унапређење и ефикасније коришћење расположивих шумских ресурса,
- дефинисање концепта производног и тржишног повезивања шумарства, дрвопрерађивачког сектора и прометне дјелатности у РС,
- статутарне, процедуралне и евентуалне законске измјене у циљу унапређења цјелокупног сектора шумарства,
- унапређење развоја дрвопрерађивачког сектора, првенствено у повећању степена финализације производа од дрвета и извозне оријентисаности,
- унапређење здравственог стања и квалитета шума,
- подршку реализацији Стратегије развоја шумарства РС и др.

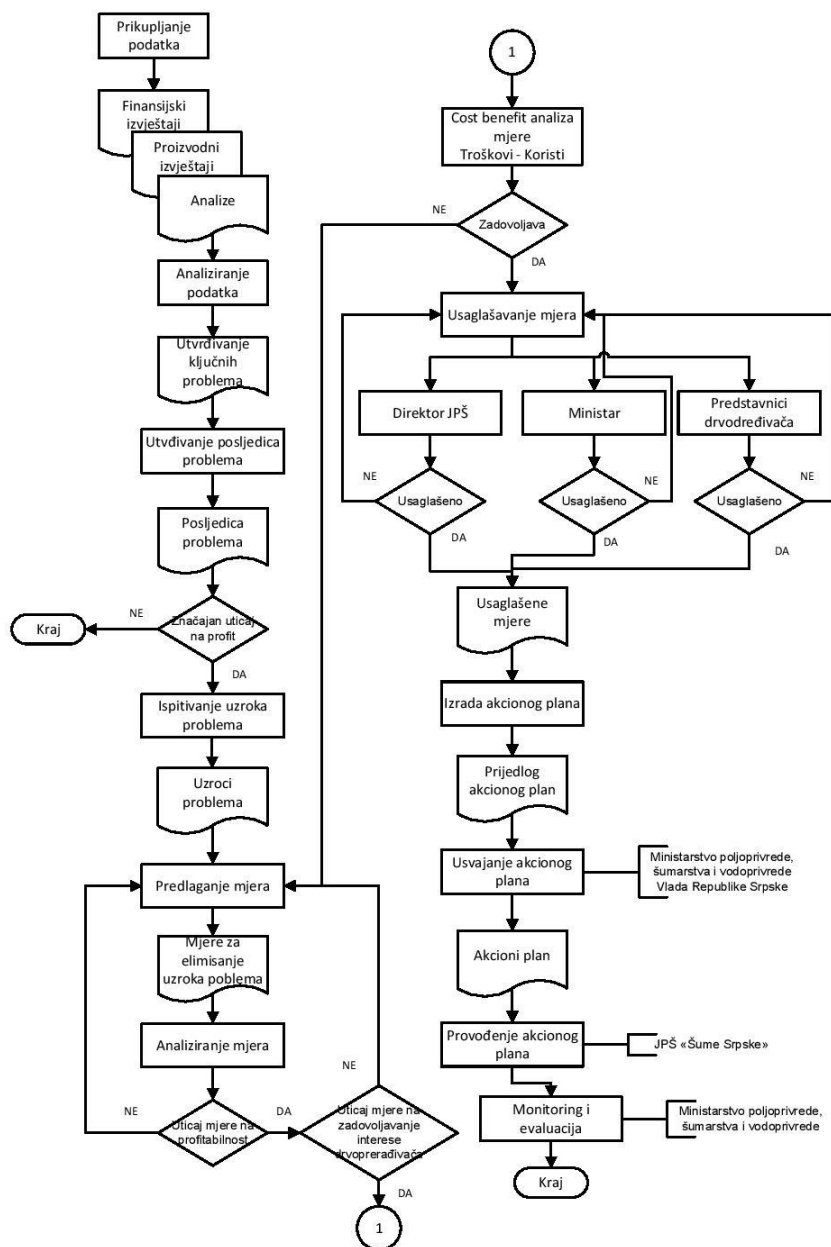
На бази тако постављеног Пројектног задатка, Радна група је на састанку одржаном 26.01.2015. године у просторијама Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, утврдила списак документације који ће користити чланови Радног тима, све у циљу постизања резултата дефинисаних Пројектним задатком.

У оквиру радног тима формиране су подгрупе, са именованим носиоцима активности, временским оквиром и документима који су предмет анализе. Анализирана је документација са аспекта стратешког, законског и статутарног оквира, као и из пословне евиденције на начин како слиједи:

Стратегија развоја шумарства
Закон о шумама
Закон о јавним предузећима
Закон о привредним друштвима
Уговор о коришћењу шума и ш. з. између Владе РС и ЈПШ
Статут ЈПШ
Појединачни колективни уговор
Производно – финансијски план ЈПШ
Извјештај о извршењу ПФП ЈПШ
Организациона шема ЈПШ „Шуме РС
Анализа извјештаја извршења ПФП „Шуме Републике Српске“ са Извјешт. и Анализом
Извјештаји АПИФ-а за податке о дрвопрерађивачима
Документ анализа за потребе утврђивања положајне ренте
Мјере за финансијску консолидацију ЈПШ „Шуме РС“
Средства проширене репродукције шума
Примјери најбоље праксе

На основу овако постављених циљева израђен је дијаграм ток активности на утврђивању мјера за рјешење детектованих проблема.

Мјере побољшања пословања ЈПШ "Шуме РС" уз задовољавње интереса дрвопрерађивача

Радна група је, кроз интерактивну комуникацију и размјену података, те кроз фазе усаглашавања ставова, у складу са предложеном методиком, дала приједлог мјера за редефинисања организационо-економске и кадровске позиције ЈПШ „Шуме РС“.

ПРЕГЛЕД СТАЊА

Шума је вишенамјенски објекат човјекове околине и објекат шумарске привреде који испуњава низ економских, еколошких и социјалних функција. Потреба за одрживим и интегралним развојем свих функција шума уско је везана за специфичности шума као обновљивог природног ресурса, који утиче на инфраструктурну (еколошко-друштвену) и сировинско-енергетску функцију. Шуме су данас изложене утицају различитих фактора еколошке и антропогене природе, што за власнике шума и предузећа за газдовање шумама представља посебан изазов, јер се на научним и практичним основама морају рјешавати кључни проблеми у области шумарства. Шумарски сектор има важну улогу у смањивању сиромаштва, постизању одрживог развоја као и пружању различитих еколошких услуга. Шира друштвена заједница у Републици Српској исказује све веће потребе за производима и користима од шума. Због тога је суштински задатак власника и корисника шума да на бази савремених знања у области шумарства и прераде дрвета обезбједи њихову реализацију у пракси, која ће омогућити одрживу равнотежу између човјеквих потреба и природних могућности шуме, између екологије, економике и друштвеног развоја, између интереса јавности и интереса власника шуме. Међутим, чињеница да се успјех и степен ефикасности коришћења природних, а тако и шумских ресурса, и степен економског развоја земаља, налазе у директој корелацији, упућује на потребу провођења низа економских и организационих реформи, посебно у предузећима која газдују шумама. За успјех тих реформи неопходна је већа интеракција и сарадња свих институција на свим нивоима управљања и газдовања шумама у Републици Српској, како би се унаприједило стање у сектору шумарства.

Имајући у виду да ЈПШ „Шуме Републике Српске“ газдује шумама у власништву Републике, чији садашњи пословни резултати нису на задовољавајућем нивоу власник шума, Влада Републике Српске, односно Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, поставило је основни циљ - побољшање резултата пословања ЈПШ „Шуме Републике Српске“ у цјелини, на бази редефинисања организацио-економске и кадровске позиције ЈПШ „Шуме Републике Српске“ која не угрожава функције шума, континуитет газдовања шумама и снабдијевање сировином, односно производима шума, оних предузећа која се баве њиховом прерадом у Републици Српској. Због тога се Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске опредјелило за израду елабората којим би се дефинисала економска, организациона и кадровска позиција ЈПШ „Шуме Републике Српске“, што је, између осталог, креирано Економском политиком Владе Републике Српске за 2015. годину и планираном реформом јавног сектора. У првом реду, Елаборат даје приједлог мјера за унапређење пословања ЈПШ „Шуме Републике Српске“, који се састоји од темељних елемената, посвећених реорганизацији постојећег система и унапређењу коришћења људских потенцијала и ресурса у предузећу, са посебним нагласком на законодавни оквир, односе са дрвном индустријом и економску компоненту пословања предузећа. У циљу остварења позитивних економских резултата ЈПШ „Шуме Републике Српске“, уз очување функција и вриједности шума, Елаборат дефинише мјере за унапређење пословања ЈПШ „Шуме Републике Српске“ у скоро свим аспектима рада предузећа и концепт повезивања шумарства, дрвне индустрије и прометне дјелатности. Основни разлози за овакав приступ изради Елабората и потребе јачања односа сектора шумарства односно ЈПШ „Шуме Републике Српске“ и предузећа за прераду дрвета у Републици Српској су:

- шумарство и индустрија за прераду дрвета представљају значајне привредне гране и оне то могу представљати и у будућности, ако се буду интензивно развијале;

- посредне користи од шумарства (допринос развоју путне мреже, примарног отварања за привредни и културни развој села планинских предјела, за туризам, ловство и сл.) и
- општекорисне функције шума (социјалне и еколошке), чији значај прогресивно расте са развојем стандарда становништва.

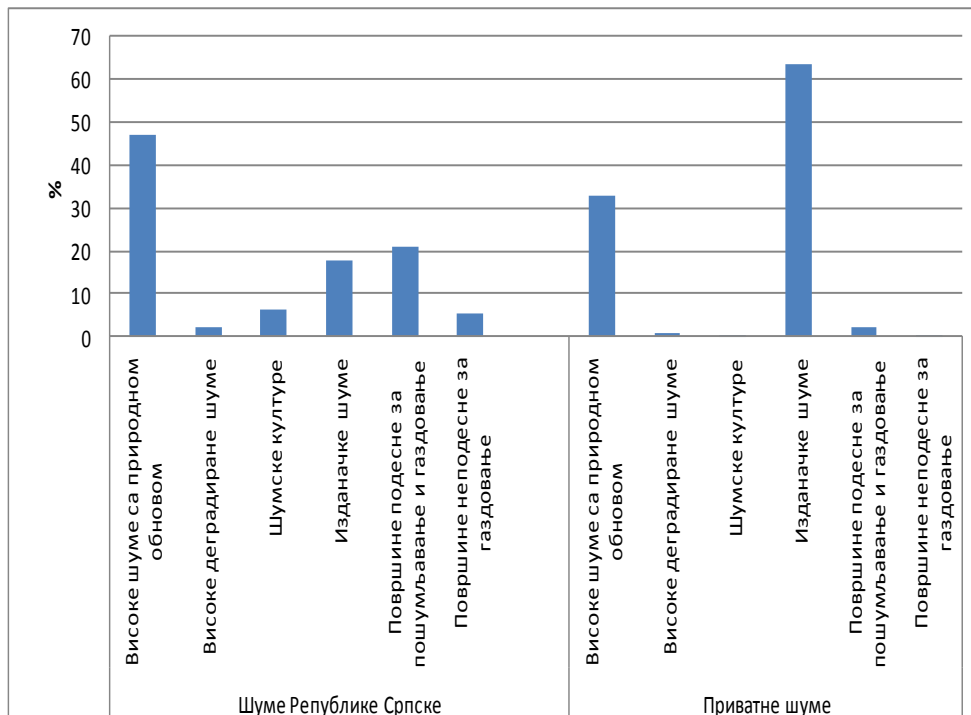
Специфичности производње у шумарству Републике Српске кроз функционисање ЈПШ „Шуме Републике Српске“

Најзначајније специфичности производње у шумарству, које између осталог утичу на функционисање ЈПШ “Шуме Републике Српске”, су:

- Власничка структура,
- Преплитање природне и економске репродукције,
- Дугорочност производног циклуса,
- Регионални карактер производног процеса,
- Неједнаки услови привређивања (положајна рента),
- Двојак карактер шума,
- Дрвна залиха као специфично производно биолошко средство.

Власничка структура показује да је у Републици Српској око 80 % шумског фонда или око 1.000.000 ha у власништву Републике. Вриједност шумског фонда Републике Српске која обједињује економске, еколошке и социјалне потенцијале, процјењује се на неколико десетина милијарди конвертибилних марака. Шумовитост Републике Српске износи 51,7 %, а на једног становника отпада око 0,7 ha шумом обраслог шумског земљишта.

Графикон 1. Површина према категоријама шума и власништву

Преплитање природне и економске репродукције условљава да се производња у шумарству обично посматра са два аспекта – биолошка (природна) репродукција, изражена количином произведених производа шума и тзв. производњом шумских дрвних сортимената, као одраз економске (привредне) функције шума и то, у првом реду, у смислу коришћења дрвне запремине. Та два аспекта одређују шумарство као нискоакумулативну грану привреде, па се због тога од ЈПШ „Шуме Републике Српске“ не може очекивати да буде значајан покретач привредног развоја Републике, али је реално да то предузеће има позитивне пословне и економске резултате. Због тога производња у шумарству захтјева да се код газдовања шумама пронађе оптимални баланс између биолошке и економске репродукције, с једне стране, и потребе тржишта, односно дрвопрерађивачке индустрије, са друге стране. Уствари, биолошка репродукција је та која осигурава успјех економске компоненте производње, преко количина и квалитета произведених ШДС и јачање снабдијавања дрвопрерађивачке индустрије потребном сировином. Наиме, принцип континуитета газдовања шумама у домаћим условима, кога се придржавамо код израде оперативних планова газдовања (ШПО), је заснован, нарочито у оквиру планирања етата, на континуитету биолошке продукције и континуитету приноса израженог ШДС у складу са потребама прераде дрвета.

Према томе, имајући у виду да је шума добро од опште друштвеног интереса, потребно је, као у ниједној другој привредној грани, улагати средства намјењена за развој шумарства. Та улагања (инвестиције) не смију бити прекинута, чак и у условима економски тешких стања. У том контексту, средства која шира друштвена заједница издваја, у првом реду за развој инфраструктурних и општекорисних функција шума, требају бити инвестирана, чиме се обезбјеђује успјех природне (биолошке) и економске производње у шумарству. Уједно, јача се свијест грађана Републике о значају шума, а власник шума Републике Српске (управљач) у значајној мјери обезбјеђује трајност репродукционог процеса у шумарству, односно, остварење основног принципа шумарства старог преко 200 година – континуитет газдовања шумама (трајност приноса и прихода).

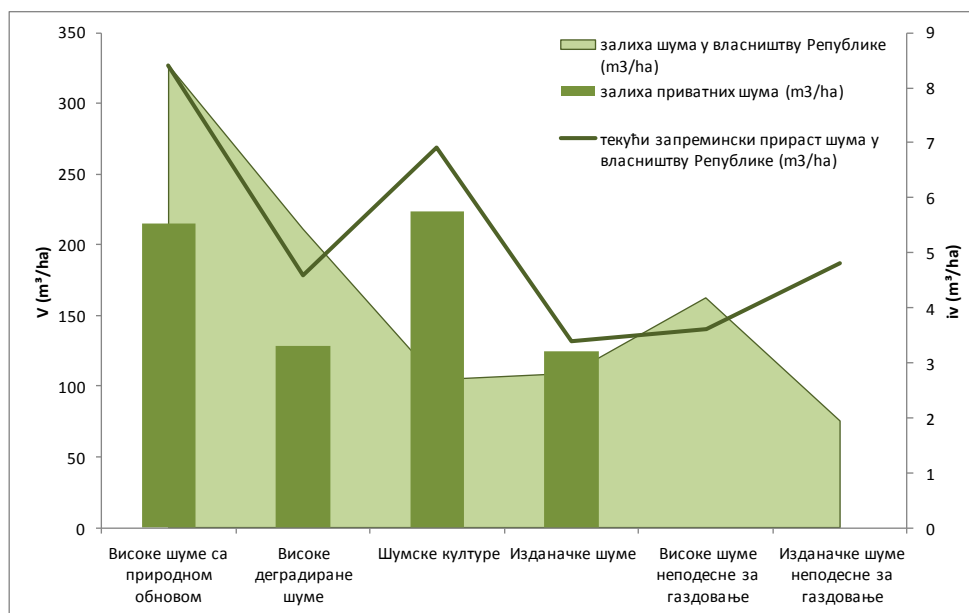
Дугорочност производње у шумарству је најчешће спомињана специфичност шумарства, гдје се заправо ради о великом размаку између уложеног рада у производњу и његове економске реализације, што цијелом систему привређивања ЈПШ „Шуме Републике Српске“ намеће специфичну физиономију. Од ЈПШ „Шуме Републике Српске“ се данас захтјевају релативно брзе промјене сортиментне структуре, диктиране тржишним условима, које је често практично немогуће остварити, из наведеног разлога, чак и у домену самог “искоришћавања” шума, са тенденцијом коришћења само најквалитетнијих сортимената. С друге стране, током производног процеса се догађају непланиране појаве, које могу умањити производњу, као што су каламитети, пожари, природне непогоде и сл.

ЈПШ „Шуме Републике Српске“ газдује шумама на планским основама, односно у складу са оперативним плановима газдовања и у оквирима планираних обима производње. То тражи од ЈПШ „Шуме Републике Српске“ да непрекидно прати кретања на тржишту ШДС и да реагује позитивно, али са чињеницом насљедности и дугорочности производног циклуса, не нарушавајући континуитет газдовања. Дакле, потребно је створити флексибилне и једноставне механизме за формирање продајних цијена сортимената на тржишту, при чему се требају користити и могућности лицитације. То подразумева знатно виши ниво оперативног планирања и повезивања, тј. план – реализација – контрола.

Регионални карактер и неједнакост услова привређивања се огледа у чињеници да се Шумска газдинства, односно ШПП значајно разликују у погледу еколошких услова, стања шума и општих економских услова привређивања, што намеће потребу **одређивања положајне ренте**, а то утиче на резултате пословања колектива који газдује шумом независно од субјективних фактора. То значи да иста количина рада не остварује исти доходак. Међутим, нису само природни потенцијали узрок неједнакости привређивања. Ту посебно спада организација ЈПШ „Шуме Републике Српске“, број запослених у Шумским газдинствима, квалитет рада на терену, шумарска етика и морал, стручност и радна дисциплина и многи други фактори, а посебно данас наглашени утицаји политичких кругова. Стога се јављају проблеми и тешкоће око одређивања критерија за формирање производних јединица ЈПШ „Шуме Републике Српске“ и њиховог уклапања у постојећи систем. То је, између осталог, питање које треба бити регулисано преваходно шумарском политиком, на начин да се шумарској струци максимално препусте рјешавања проблема у сектору шумарства. Различите положајне ренте у шумарству утичу на прилагођавање организационе структуре ЈПШ тако да се за приближно исти рад осигура приближно исти доходак. Због тога ЈПШ треба да уреди систем рационализације остварене користи од шума и дефинишу ШГ према могућностима реалних пословних резултата. У том смислу се рангирање ШГ врши на бази еколошко-производних потенцијала и на основу пословних резултата (економских показатеља). Систем је потребно до те мјере разрадити на нивоу ресорног Министарства и ЈПШ тако да се у сваком моменту могу извршити анализе ранга Шумских газдинстава, примјеном методике и програма, посебно урађене за ту намјену .

Дрвна залиха у шуми представља специфично биолошко производно средство, али је она уједно производ који је основна сировина за дрвну индустрију. У току биолошке производње, долази до акумулације дрвног прираста, односно дрвне залихе, која не ствара доходак, већ се акумулира фонд производних средстава. Укупна дрвна залиха шума Републике Српске износи 227.391.300 m³. Укупна залиха у шумама у својини Републике Српске процјењује се на око 184.545.000 m³ или 81,2 % од укупне залихе шума Републике Српске, а укупни годишњи запремински прираст у тим шумама је око 5.134.000 m³. Просјечна залиха за све категорије шума у својини Републике Српске износи 247,4 m³/ha. Јединство производног средства и производа у живој залихи је важна особеност шума. Зато постоји стална опасност да се прекомјерним захватом у дрвну залиху ослаби производна снага шума са штетним посљедицама, тако да се дрвна залиха девастира до те мјере да се добија производ - принос безначајне вриједности. То се најчешће правда изнимним потребама за дрвним сортиментима.

Графикон 2. Дрвна залиха и прираст шума према категоријама и власништву

Постоји немогућност надокнаде губитака у производњи дрвета, јер је сваки продукциони процес у шумарству повезан са биотичком производњом дрвне масе. У средишту шумарске производње стоји тзв. биолошка "аутоматизација" тј. дјелотворно претварање бесплатних природних сила у процесу фотосинтезе у фитомасу. Свака повреда законитости биолошке материје има дугорочне и далекосежне негативне посљедице које се, ако је то уопште могуће, компензују само уз висок трошак. У садашњости у Републици Српској, искориштеност очекиваног приносног потенцијала станишта је око 50 %, те се као приоритетан друштвени задатак, намеће повећање производње дрвне масе предузимањем одговарајућих друштвених мјера, у циљу потпуног 100 % -ог искориштавања потенцијала шумских станишта. Посебност производње у шумарству у поређењу са индустријом је у врло великој вриједности живих биолошких потенцијала, растуће биомасе, те у врло малој вриједности средстава и утрошене енергије, јер у шумарству долази до изражаја дјеловање природних сила. Према данашњем нивоу цијена употребна вриједност шуме износи око стотруке вриједности техничког, основног, продукционог фонда (машине, ресурси, итд.). У шумском фонду се располаже са више милиона марака по једном запосленом у шумарству, а у техничком основном фонду са мање од 10.000 КМ. Да би се у већој мјери користили производни потенцијали шумских станишта, неопходна су нова улагања у шумарство, али само на реалним основама, са јасним циљевима и јасном представом о томе какву корист има Република и шумарство од таквих улагања. То потврђује чињеницу оправданости инвестирања у шумарство и у условима економски тешких стања, нарочито ако за те инвестиције намјенски издваја средства шира друштвена заједница .

Реформски процеси и ЈПШ „Шуме Републике Српске“

Почетак реформских процеса се сматра уско везаним за међународни пројекат шумарства (21.10.1998. године), који су финансирани Европска унија, Норвешка влада и Свјетска банка. Пројекат је дефинисан кроз сљедеће цјелине:

- Подршка управљању шумама,
- Заштита и рехабилитација шума,
- Рехабилитација радних капацитета шума,
- Управљање пројектом и мониторинг (основана ПИУ јединица при ресорном Министарству).

У 1998. години Свјетска банка је покренула пројекат шумарства БиХ, чији циљ је био подршка газдовања шумама, као и оживљавање шумарских и дрвно – прерађивачких капацитета. Овај пројекат се почео реализовати преко:

- Студије шумарског законодавства,
- Институционалног развоја и
- Развоја шумарске политике.

Значајни реформски процеси који су имплементирани према ЈПШ су:

- Приватизација нестратешког дијела капитала,
- Реформа информационог система,
- Реформа организације шумарства и управљања шумским екосистемима,
- Акциони план за имплементацију институционално – правних реформи у шумарству,
- Реформа контроле газдовања,
- Пројекат развоја и заштите шума,
- Реформа управљања шумама,
- Развој националних стандарда за одрживо управљање шумама и сертификација шума.

Однос шумарства и прераде дрвета у Републици Српској

Шумарство и прерада дрвета представљају стратешке привредне гране Републике Српске. Ограниченост ресурса по квантитету, квалитету и просторном распореду, са једне стране, и потражња за сировином од стране прерађивача из Републике Српске, која је значајно већа од могућег обима сјеча, наметнула је потребу да се ова проблематика прецизније регулише. Сектор шумарства је кроз Стратегију развоја шумарства, Закон о шумама, те остале подзаконске акте, израдио правни оквир у оквиру дјелатности, што није случај са прерађивачким сектором, те је дошло до појаве специфичног вакуума у међусекторским односима, који представља ограничење развоја. Највећи проблем у том смислу представља недостатак егзактно утврђених критерија за испоруку сировине према прерађивачима различитог степена финализације, броја запослених, укупног промета, учешћа у извозу и других параметара.

Однос шумарства и дрвне индустрије значајно је одређен низом разлика између ова два сектора (власничка структура, начин уговарања, креирања цијена и плаћања, законска регулатива, политика запошљавања и структура запослених радника, степен утицаја политике, однос планске и тржишне привреде, образовање кадрова и научно-истраживачки рад, степен финализације и

коришћења савремених технологија, степен еколошке и социјалне улоге ових сектора у друштву и др.). Те разлике су управо основни извор проблема у односима ова два сектора. Дрвопрерађивачки сектор у Републици Српској представљен је са 15 финалних произвођача, 56 полуфиналиста и приближно 350 примарних и других прерађивача. Дрвопрерађивачки сектор запошљава око 8.000 радника. Дрвна индустрија у Републици Српској остварује преко 16 % укупно остварене производње прерађивачке индустрије (или 10,5 % у укупној индустрији Републике Српске) и 21,4 % укупног извоза прерађивачке индустрије (или 14,2 % укупног извоза Републике). Годишњи обим спољнотрговинске размјене је већи од 420 милиона КМ, а извоз је готово 4 пута већи од увоза, са тенденцијом раста.

ЈПШ “Шуме Републике Српске” дјелују у сектору тзв. природног монопола, па је према томе пожељан високи удио Републике у власничкој структури. И у тим условима послови се морају обављати на бази комерцијалних, а не административних принципа. Наиме, ако радници неке организационе јединице у ЈПШ немају подстицај у случају бољег пословања, онда они губе мотив за рад, контролу и развој производње. С друге стране, приступ Републичким фондовима у случају лоше пословне коњуктуре, без обзира на неефикасност менаџмента, такође може бити узрок немара у пословању и пребацивања одговорности са једног на други ниво управљачке структуре. То често узрокује велике разлике у накнадама за рад и нерационалном порасту запослености. Ови проблеми управљања ЈПШ полазе од власничких права и максимализације профита, као главног циља. При томе један од кључних проблема организационих дијелова ЈПШ, у садашњој организационој структури ЈПШ, је оцјена успјешности пословања Шумских газдинстава. Овај проблем се јавља као резултат великог број циљева, који произлазе обично из политичких процеса, неједнаких услова привређивања, различитог броја радника, различитог етата по количини и квалитету, различитог степена отворености шума и др. Због непостојања договора око критерија економске успјешности, не може се са сигурношћу утврдити ниво при којем се испуњавају јавни интереси. Осим тога, честе промјене менаџмента које настају у ЈПШ, углавном на бази политичких, а не стручних ставова, узрокују промјене циљева менаџмента и начина њиховог остваривања. При томе се занемарује чињеница да се у шумарству нагле промјене многих процеса не могу брзо реализовати, због природе производног процеса. Према томе, потребно је смањити доношење политичких одлука у вези кључних кадровских рјешења, а повећати утицај струке на бази оцјене резултата рада и успјешности пословања уз примјену савремених метода шумарске економике.

Темељни извор у којем дрвопрерађивачка индустрија Републике Српске тражи компаративну предност је управо расположива дрвна сировина, са цијенама које су релативно ниске и нису подложне наглим промјенама. Важно је имати у виду да се често, код анализа потреба прерађивача дрвета, занемарује количина сортимената која се обезбјеђује из приватних шума (око 300.000 m³ годишње), која је у просјеку знатно нижа од планираног обима сјеча у тим шумама.

Начин креирања цијена ШДС и могућности одгођеног плаћања подједнако погодују предузећима с добрим, као и онима са лошим менаџментом. С друге стране, велики је број прерађивача са ниским степеном обраде тј. са ниским степеном додатне вриједности (преко 350 капацитета), о чему јасно говори велика количина извоза резане грађе из Републике Српске. Због непостојања законске регулативе у области прераде дрвета и њихове неповезаности у кластере, јавља се неусклађеност односа унутар самих дрвопрерађивача, али и њихових односа према шумарству. То се посебно манифестује при расподјели расположивих количина ШДС, што је најчешћи узрок спотицања између ових сектора, при чему се, због непознавања економске компоненте производње у шумарству, занемарује просторна и временска динамика тог процеса. Посебно је значајно велико учешће капацитета за примарну прераду дрвета, која су главни

катализатор велике тражње сортимената на тржишту. Зато мјере побољшања стања требају бити усмјерене на повећање финализације и квалитета производње у ДИ. Уврежено је мишљење да шумарство треба да буде „сервис“ дрвопрерађивачкој индустрији, при чему се охоло занемарује чињеница да се у шуме треба уложити најмање онолико колико је из њих узето и то у случају када се налазе у тзв. нормалном или уравнотеженом стању. У противном, шуме могу лако постати „зелена варка“. Поред тога за велике (капиталне) инвестиције у шумарству (реализација мастер плана отварања шума, интегрални систем заштите шума, и др.) мора постојати централна акумулација средстава, која се остварује на нивоу већих шумских комплекса (шумског фонда Републике). Те инвестиције, затим планирање и интерна контрола газдовања трабају бити под контролом Дирекције ЈПШ, односно Управе ЈПШ, док се сви остали послови у вези реализације оперативних планова требају препустити ШГ. То указује на потребу реструктурирања односа Дирекције и ШГ, у смислу задржавања интегрисаности ЈПШ а децентрализације у смислу нижих нивоа одлучивања. Ови односи намећу потребу редефинисања положаја Дирекције (да ли су потребне практично двије дирекције?), нивоа одговорности, али и обавеза менаџмента у ШГ.

Основну спону између шумарства и прераде дрвета чине приватни извођачи радова на пословима сјече, израде и прве фазе транспорта ШДС, гдје је запослено око 2000 радника. Накнаде за њихов рад се, такође, исплаћују на основу реализованих ШДС. Након набавке средстава за рад од стране ЈПШ за потребе ових послова, јавиле су се дилеме о оправданости набавке и начина коришћења тих средстава, што је остало дискутабилно до данас. То захтјева посебну анализу и доношење оперативних рјешења која су економски и практично оправдана.

Индустрија за прераду дрвета у Републици Српској је расцјепкана, па је потребна боља координација међу дрвопрерађивачима, што подразумева:

- Остваривање економско-производне сарадње оснивањем стратешких група,
- Организовање група које су осигуране извозом финалних производа и које би имале право склапања дугогодишњих уговора са ЈПШ о купопродаји ШДС, како би се испунио интерес прерађивача за коспецијализацијом, кооперацијом и коопцијом,
- Дефинисање потенцијалних менаџера за носиоце развојних и извозних програма,
- Основање регионалних центара за кооперацијске иницијативе.

Образовање, научно-истраживачки рад и ЈПШ „Шуме Републике Српске“

У Републици Српској високостручни шумарски кадрови (дипломирани инжењери шумарства) образују се на Шумарском факултету у Бања Луци који егзистира од 1992. године. Иако су се у последњих пар година побољшали услови и квалитет образовања, као и организован научно-истраживачки рад, захваљујући прије свега подршци Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, још увијек у овој области има доста проблема. Недостаци у шумарском образовању који се у пракси уочавају односе се на недовољна практична знања стечена у процесу школовања и недовољно познавање многих области од интереса за стабилан развој сектора. У исто вријеме, ЈПШ не учествује у тренутној реформи образовања на Шумарском факултету у већој мјери, која би се могла више усмјерити њима у корист. Развој научно – истраживачког рада и образовања у шумарству важан је сегмент укупног развоја ЈПШ. Примјена резултата научног рада у шумарској оперативи није на задовољавајућем нивоу, а ове активности нису усклађене са реалним потребама ЈПШ, јер је веома скроман ниво сарадње на реализацији заједничких пројеката у циљу трансфера знања између Шумарског факултета и ЈПШ. Недовољни материјално-технички услови, непостојање шумарског института, а посебно недостатак

координације и уопште мотива у дефинисању потреба за рјешавањем акутних проблема праксе често доводи до нерационалног коришћења скромних људских и материјалних ресурса, што представља један од главних проблема у научно-истраживачком раду у области шумарства. Набројани недостаци у научно-истраживачком раду, али и многобројни проблеми шумарске струке захтјевају, поред мултидисциплинарног приступа, и неопходну промјену оријентације са претежно фундаменталних истраживања на примјењена истраживања, намјењена кориснику, односно ЈПШ. Посебно треба истаћи стање и образовање средњешколског кадра, које у шумарству често чини „кичму“ производног процеса. Послове које би требало да обављају ти кадрови, у знатном обиму извршавају лица сасвим другог стручног образовања или приучени радници у шумарству са нешто дужим радним стажом. Разумљиво је да све то има за посљедицу слабији квалитет извршених радова и умањену ефикасност у раду.

Наиме, институционална повезаност ЈПШ, као основног привредног субјекта за трансфер знања у области шумарства, упућују на потребу сталног усаглашавања по питањима образовног процеса и научно – истраживачког рада. Оснивање нових високошколских установа у области шумарства у Републици Српској нису адекватна рјешења и могу довести до превеликог броја инжењера шумарства који у догледно вријеме не могу пронаћи посао у ЈПШ. У свим државама у окружењу постоји само по један Шумарски факултет, док у БиХ тренутно постоје практично 4 Шумарска факултета. С друге стране, у Републици Српској нема факултет за прераду дрвета, већ постоји лиценциран смјер Механичке технологије дрвета, на Машинском факултету Универзитета у Источном Сарајеву, док је у окружењу тај смјер у оквиру Шумарског факултета, што је и логично с обзиром на повезаност шумарства и ДИ. С обзиром да се највећи дио шумског фонда Републике Српске налази у власништву Републике, да је ЈПШ предузеће у 100 % власништву Републике, да су високообразовне институције за област шумарства такође Републичке, то неминовно указује на потребу да образовни процес треба бити усаглашен, па чак, у доброј мјери, и контролисан од стране власника шума и за добробит будућих инжењера, ЈПШ и образовних институција. За потребе Републике Српске довољан је један развијен Шумарски факултет са свим материјално – техничким претпоставкама.

Основни секторски подаци

Укупна површина шума и шумског земљишта Републике Српске, према подацима Катастра (2009.), износи око 1.282.412 ха или 51,7 % од укупне површине Републике. Од укупне површине шума, шуме у својини Републике заузимају 982.893 ха или 77 %, док површина приватних шума износи 281.965 ха или 22 %. На површине узурпираних шума и шумског земљишта одпада 17.554 ха или 1 %.

Кориштење шума и шумског земљишта у својини Републике Српске, укључујући и обавезу одржавања, обавља Јавно предузеће шумарства „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, на основу посебног уговора којег је закључило са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, уз претходну сагласност Владе.

Јавно предузеће шумарства организовано је као акционарско друштво у складу са Законом о јавним предузећима и Законом о привредним друштвима. Имовина јавног предузећа је у својини Републике.

У саставу Јавног предузећа шумарства „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, налази се 28 организационих дијелова и то 25 шумских газдинстава, „Центар за сјеменско - расадничку производњу“ Добој, „Центар за газдовање кршом“ Требиње и „Истраживачко – развојни и пројектни центар“ Бања Лука. Јавно предузеће шумарства „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац запошљава око 4.500 радника.

Обими сјеча на годишњем нивоу, са својом просторном, квалитативном и квантитативном димензијом, дефинишу се Производно-финансијским планом ЈПШ “Шуме РС”. Овај плански документ креира се на бази извођачких пројеката који се раде на основу усвојених шумско – привредних основа.

Укупна планирана производња шумских дрвних сортимената (етат) у државним шумама у 2015. години износи 1.960.252 м³, а продаја је у потпуности оријентисана према домаћим прерађивачима. Реализацијом планираног етата очекује се финансијски приход у износу од око 160 милиона КМ.

Извршење планираног обима производње Јавног предузећа у многоме зависи од предузећа регистрованих за извођење радова у шумарству. Наиме, ова предузећа изврше више од 70 % физичког обима производње Јавног предузећа. Лиценцираних предузећа за извођење радова у шумарству има око 100 и запошљавају око 2.000 радника.

Од укупне производње у прерађивачкој индустрији дрвна индустрија Републике Српске учествује са више од 16 % (или 10,5 % у укупној индустрији РС). Од укупног извоза у прерађивачкој индустрији производи из дрвне индустрије учествују са 21,4 % (или 14,2 % укупног извоза РС). Спољнотрговинска размјера на годишњем нивоу је већа од 420 милиона КМ, а извоз је готово 4 пута већи од увоза.

МЈЕРЕ ЗА РЕДЕФИНИСАЊЕ ОРГАНИЗАЦИОНО-ЕКОНОМСКЕ И КАДРОВСКЕ ПОЗИЦИЈЕ ЈПШ „ШУМЕ РС“

1. Акциони план за спровођење Стратегије развоја шумарства

Стратегија развоја шумарства са јасно дефинисаним стратешким циљевима и мјерама развоја, у периоду важења овог документа, је урађена, али динамика реализације истих није урађена, те је отежано праћење имплементације Стратегије.

Приједлог мјере

Сачинити Акциони план и програм реализације Стратегије развоја шумарства.

2. Облик организовања Предузећа

Проблем

Јавно предузеће шумарства „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац организовано је и уписано у судски регистар као Јавно предузеће а.д. /акционарско друштво/. Због тога се организација и пословање Предузећа везују за примјену Закона о јавним предузећима /2004. године/ и Закона о привредним друштвима /2008. године/.

Овакав облик организовања Предузећа из области шумарства у окружењу не постоји и требало би га уредити на начин како је то уређено у сусједним државама.

Посљедица проблема

Различито уређивање пословања и управљања овим Предузећем, на бази примјене претходно наведених закона.

Орган управљања, руковођења и састав органа различито је дефинисан у поменутом два закона, а предузеће је организовано и уписано у судски регистар као Јавно предузеће, у форми акционарског друштва. Код Јавног предузећа органи Предузећа су Скупштина, Надзорни одбор и Управа, док су код Акционарског друштва Акционарска скупштина, Управни одбор и Управа Друштва.

Различите су и надлежности наведених органа, сазивање и рад, као и одговорност тих органа у Јавном предузећу и Акционарском друштву.

Иако је предузеће уписано као Јавно предузеће у форми акционарског друштва, исто примјењује прописе из Закона о јавним предузећима, а и нормативни акти су усаглашени и донешени у складу са истим законом, па се поставља питање да ли је добра примјена прописа, ако је предузеће уписано у судски регистар у форми акционарског друштва.

Узроци

Закон о јавним предузећима је прописао да је Јавно предузеће правно лице које се уписује у судски регистар као привредно друштво у форми Акционарског друштва или Друштва са ограниченом одговорности.

Закон о привредним друштвима не регулише Јавно предузеће у форми Привредног друштва, али оставља могућност да се посебним законом могу утврдити и друге правне форме привредног друштва.

Приједлог мјера

Јавно предузеће шумарства „Шуме РС“ а.д. уредити као јавно предузеће, с обзиром да је капитал Предузећа у 100 % власништву државе.

Јавно предузеће треба бити јединствено у складу са Законом о јавним предузећима са организационим дијеловима, јасно утврђеним правима, обавезама и одговорностима, ради ефикаснијег пословања у смислу обавезе профитабилног и самоодрживог пословања.

Права и обавезе директора организационих дијелова и Управе предузећа ближе уредити Правилником о унутрашњој организацији.

Након детаљне анализе и на основу критерија профитабилности извршити реорганизацију (спајање или раздвајање) појединих организационих дијелова у оквиру Јавног предузећа у циљу њихове функционалности и самоодрживости.

Предложити концепт веће аутономије шумских газдинстава.

3. Усклађеност аката Предузећа

Проблем

Статут Предузећа, и поред тога што је у више наврата допуњаван и мијењан, није у потпуности усклађен са поменутиим законима¹.

Нпр. састав Надзорног одбора је остао неуређен и његов облик организовања датира још од оснивања Предузећа из 1993.године. Капитал Предузећа је у 100 % власништву државе, односно акције Предузећа су 100 % у власништву државе, па би и састав органа, као и њихов избор требао да буде у надлежности власника. Статутом Предузећа је прописано да се Надзорни одбор састоји од 7 чланова, од којих се 3 члана бирају из реда запослених у Јавном предузећу, док су 4 члана изван Јавног предузећа. Право одлучивања и састав Надзорног одбора би требао да одређује капитал,односно број акција.

Чланом 8. Тачка 2. Закона о Јавним предузећима је утврђено да акционари који имају најмање 5% гласачких права имају право на једно мјесто у Надзорном одбору. Акције Предузећа су у 100 % власништву државе, из чега проистиче да и чланови Надзорног одбора треба да буду представници власника.

Код Закона о Привредним друштвима нема Надзорног одбора, него постоји Управни одбор и различите су им надлежности. Све то упућује да Предузеће треба да се организује као Јавно предузеће и да се донесе нови статут, усклађен са наведеним законом.

¹Статут ЈПШ „Шуме РС“ а.д. Соколац је донешен у јуну 2005. године.Измјене и допуне Статута су донешене у децембру 2005, августу 2007,децембру 2008. и фебруару 2012.године.

Посљедице проблема

Потешкоће у правном организовању, с обзиром да је предузеће организовано и уписано у судски регистар као Јавно предузеће, а.д.

Закон о Јавним предузећима, као посебан закон, се примјењује на Јавна предузећа, док се Закон о привредним друштвима примјењује на Акционарска друштва. У конкретном случају се примјењује Закон о јавним предузећима, иако је исто организовано и уписано у судски регистар у форми Акционаског друштва.

Чланови Надзорног одбора из реда запослених /3 члана - зависни чланови/ приликом одлучивања су зависни од стране управе или руководиоца организационих дијелова и углавном заступају интересе организационих дијелова Предузећа из којих долазе, што у пракси може довести до доношења одлука које нису у интересу Предузећа.

Узроци

Статут Предузећа је мијењан у више наврата, али и поред тога није употпуности усклађен са Законом о Јавним предузећима, Законом о привредним друштвима и обликом организовања ЈПШ „Шуме РС“ а.д.

Приједлог мјера

Потребно је да Влада РС именује Надзорни одбор ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, који треба да има укупно 5 чланова, од којих су три владина (предсједник и два члана), један члан је из Предузећа, а који није руководиоца и пети је независан члан.

Потребно је донијети нови Статут који ће бити усклађен са Законом о Јавним предузећима, са јасним правима и обавезама органа Предузећа и руководиоца организационих дијелова.

4. Појединачни колективни уговор

Проблем

Чланом 1. Анекса Појединачног колективног уговора² прописано је да умањење цијене рада мора бити предвиђено Програмом производно-финансијске консолидације, који потписује директор организационог дијела и предсједник синдикалне организације тог организационог дијела. Такође, истим чланом прописано је да умањење цијене рада не може трајати дужи од три мјесеца, а да се након тога врши поврат умањеног износа исплаћених средстава.

Оваква формулација у Анексу Појединачног колективног уговора има негативан репрекусије, јер ствара незадовољство код запослених, у оним организационим дијеловима који послују позитивно. По правилу, синдикалне организације не прихватају умањење цијене рада, нити раде програме производно-финансијске консолидације, иако је исти законска обавеза за све организационе дијелове који искажу губитак у пословању.

² Појединачни колективни уговор је донешен и закључен 2008. године. а Анекс на члан 6. тог уговора је закључен 2012. године.

Овакво прописивање цијене рада је изнуђено од стране Синдиката ЈПШ, који не допушта било какве промјене, без обзира што оваква формулација не доприноси интересима ЈПШ.

Посљедице проблема

Цијена рада утврђена Анексом Појединачног колективног уговора, у већем дијелу ЈПШ не одговара економским показатељима тих организационих дијелова Јавног предузећа.

Код осталих примања радника, недовољно су дефинисана питања накнада на име топлог obroка, превоза радника на посао и са посла, накнада на име помоћи породици страдалих радника и друго.

Узрок

Овако утврђена цијена рада Анексом Појединачног колективног уговора, дезавуише рад великог броја запослених, односно негативно се одражава на рад Јавног предузећа. У 2013. и 2014. пословној години један број организационих дијелова, нарочито оних код којих има доста субјективних слабости, вођени су судски спорови са ЈПШ, због умањења цијене усљед исказаног губитка у пословању. На жалост, ЈПШ губи судске спорове, ради лошег утврђивања цијене рада у Анексу Појединачног колективног уговора.

Код осталих примања радника, одредбе у Појединачном колективном уговору су недовољно дефинисане, па отварају простор за многе злоупотребе, с обзиром на велики број запослених, па тиме и могућност причињавања штете већих размјера за Јавно предузеће.

Приједлог мјера

Потребно је започети преговоре са Синдикатом ЈПШ како би се изнашло адекватно рјешење за награђивање и утврђивање цијене рада, у складу са финансијским показатељима организационих дијелова и Јавног предузећа у цјелини.

Треба подржати доношење новог Закона о раду који ће бити у складу са законима о раду из окружења, како би се и прецизније и правичније дефинисао појединачни колективни уговор.

5. Правилник о организацији и систематизацији радних мјеста у ЈПШ „Шуме РС“

Проблем

На нивоу Јавног предузећа не постоји јединствен Правилник о организацији и систематизацији радних мјеста и извршилаца.

Организациони дијелови имају своје Правилнике из ранијег периода, који се разликују, како по организацији, тако и по опису радних мјеста и броја извршилаца на радним мјестима, без обзира на стандарде и нормативе радова у шумарству.

Посљедице проблема

Непостојање јединственог Правилника о макро и микро организацији Предузећа резултирало је повећањем броја запослених (2006. године број запослених 3600 радника, сада 4500 радника).

Због непостојања наведеног Правилника нису јасно и прецизно дефинисана и утврђена права, обавеза и одговорности организационих дијелова и Управе Предузећа.

Узрок

Неконтролисан и неплански пријем радника довео је до повећаног броја запослености радника, а тиме и до повећаних трошкова пословања, што је умногоме умањило финансијски ефекат Предузећа. Повећани трошкови у пословању резултирали су и у већој неликвидности, а недостатак обртних средстава директно успорава и угрожава процес производње.

Недовољно дефинисане и утврђене обавезе и одговорности организационих јединица и Управе Предузећа све чешће стварају одређене сметње у одвијању пословања тих организационих дијелова и Предузећа у цјелини.

Приједлог мјера

Потребно је израдити јединствен Правилник о организацији и систематизацији радних мјеста и извршилаца на нивоу ЈПШ. Истим актом јасно дефинисати права, обавезе и одговорности организационих дијелова и Управе Предузећа, како би се избјегле евентуалне несугласице и нејасноће које негативно утичу на рад и пословање Предузећа.

Имајући у виду напријед наведено и чињеницу да је Јавно предузеће од стратешког интереса за Републику Српску, потребно је извршити деполитизацију предузећа, а посебну пажњу посветити кадровској политици. Приликом именовања лица са посебним овлаштењима треба, поред стручне спреме, искуства, програма рада и других посебних услова, инсистирати на испуњавању услова успјешности у досадашњем раду, као и на јачању кључних функција кадровима који су професионалци у свом послу.

На основу критерија профитабилности утврдити оптималан број радника. Садашњи вишак радника, кроз напријед предложено проширење дјелатности, након преквалификације, распоредити на шумско-узгојне радове, послове коришћења дрвне биомасе, сакупљање осталих производа шума и друге послове.

Зауставити пријем нових радника, посебно административног особља, док се постојећа радна мјеста не растерете природним одливом кадрова.

6. Положајна рента

Проблем

Положајна рента, као ни категоризација шумских газдинства није утврђена, што онемогућава реална планирања.

Посљедице проблема

Неједнаки услови привређивања се огледају у чињеници да се поједина Шумска газдинства значајно разликују у погледу еколошких услова, стања шума и општих економских услова привређивања, што намеће потребу одређивања **положајне ренте** која утиче на резултат пословања шумског газдинства, независно од субјективних фактора. Практично, то значи да иста количина рада не остварује исти доходак. Занемаривање ренте у шумарству као економске категорије може имати веома штетне посљедице за шумски фонд, јер ако се не утврђује и периодично не прати може настати општи пад производње и репродукције у шумарству, а да се благовремено не интервенише. Она се не јавља, односно неважна је као економска категорија, ако шумарство послује са губицима насталим из субјективних разлога (лоше газдовање, нерационална организација, велики и нерационални трошкови и др.). Рента се у шумарству обично утврђује на основу економских показатеља или на основу вриједности (природних потенцијала) шуме. Ако се рента у шумарству утврђује на основу економских показатеља, онда је она често изложена многим субјективним утицајима (оцјенама), што може довести до нетачног утврђивања, па се тако утврђена положајна рента мора посматрати са одређеном резервом. Међутим, ако се она утврђује на основу потенцијала шумског фонда, онда је она објективније утврђена. Сасвим је јасно да ренту не могу утврђивати шумска газдинства сама за себе, већ се то повјерава научно-истраживачким институцијама, како би се смањила субјективност одређивања ренте. Највећи значај утврђивања ренте је што омогућава праћење биланса успеха пословања у шумарству.

Узроци

Нису само природни потенцијали узрок неједнакости привређивања. То се посебно односи на организацију ЈПШ „Шуме Републике Српске“, број запослених у Шумским газдинствима, квалитет рада на терену, шумарска етика и морал, стручност и радну дисциплину и многе друге факторе, а посебно данас наглашени утицај политичких кругова. Стога се јављају, између осталог, проблеми и тешкоће око одређивања критерија за формирање производних јединица ЈПШ „Шуме Републике Српске“ и њиховог уклапања у постојећи систем. То је питање које треба бити регулисано превасходно шумарском политиком, на начин да се шумарској струци максимално препусте рјешавања проблема у сектору шумарства. Различите положајне ренте у шумарству утичу на прилагођавање организационе структуре ЈПШ тако да се за приближно исти рад осигура приближно исти доходак.

Приједлог мјере

Пројектним задатком утврдити положајну ренту која ће служити као основ за будућа планирања и извршити категоризацију шумских газдинстава.

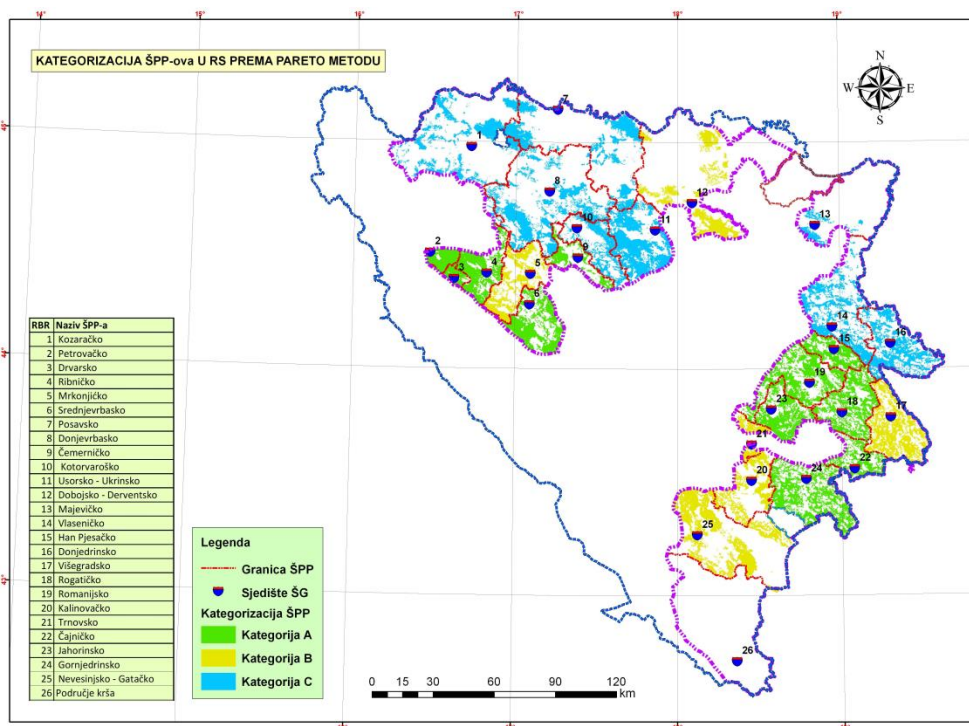
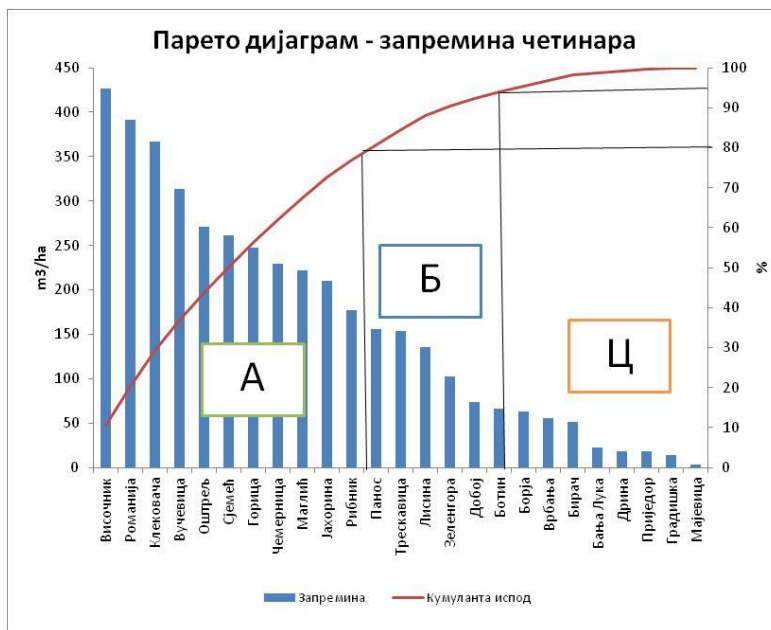
ЈПШ треба да уреди систем рационализације остварене користи од шума и дефинишу позиције ШГ према могућностима реалних пословних резултата. У том смислу, рангирање ШГ вршити на бази еколошко-производних потенцијала и на основу пословних резултата (економских показатеља). Уосталом, ШПП се морају креирати тако да представљају природну, економски заокружену и самоодрживу цјелину, а не на начин да се задовоље локални краткорочни интереси. Систем је потребно до те мјере разрадити на нивоу ресорног Министарства и ЈПШ тако да се у сваком моменту могу извршити анализе ранга Шумских газдинстава, примјеном методике и програма посебно урађених за ту намјену.

Прелиминарни резултати утврђивања положајне ренте и ранга газдинстава

За утврђивање пложајне ренте, односно ранга газдинстава, с обзиром на природне потенцијале шума и шумског земљишта и с обзиром на основне економске показатеље (продуктивности, економичности и рентабилности) коришћене су методе Парето анализе (Kaliszewski, I., 1994; Abbass, H. A. et al., 2001) и I-одстојања (Ивановић, 1977).

Парето анализа укључује препознавање кључних фактора који представљају основни узрок одређене појаве. Ова анализа је позната као правило 80/20, тј. 80% проблема постоји због 20% узрока. На овај начин се брзо и једноставно може утврдити који су то фактори који чине 80% концентрације одређеног утицајног фактора. Овај дијаграм омогућава проналажење виталних проблема, односно откривања узрока одређене појаве и указује на могућа рјешења проблема у цјелини, али и да се утврди ранг организационих јединица у складу са претходно утврђеним фактором који на одређени процес има највећи утицај. На основу анализе запремине четинара и лишћара, текућег запреминског прираста и степена отворености високих шума утврђено је да највећи утицај на ранг газдинстава има просјечна запремина четинара по хектару. Према резултатима Парето анализе (АБЦ – 80/20) шумска газдинства се могу рангирати у следеће категорије:

А	Б	Ц
Височник	Панос	Борја
Романија	Трескавица	Врбања
Клековача	Лисина	Бирач
Вучевица	Зеленгора	Бања Лука
Оштрељ	Добој	Дрина
Сјемећ	Ботин	Приједор
Горица		Градишка
Чемерница		Мајевица
Маглић		
Јахорина		
Рибник		

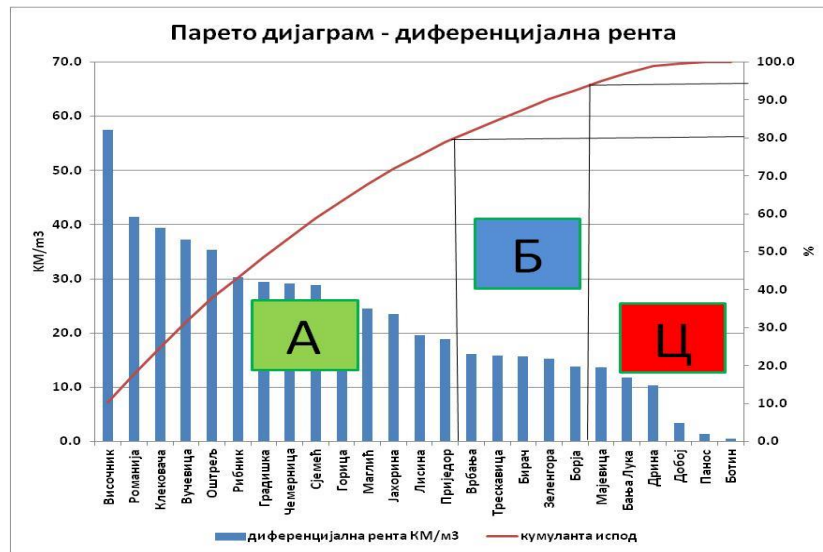
За детаљнију анализу неопходни су и други важни подаци (бонитети станишта, узгојно-техничка и техничка класификација и др.), као и подаци о потенцијалима шумских газдинстава и економским показатељима пословања у дужем низу година. Због тога се ови резултати требају узети као прелиминарни.

Диференцијална рента је карактеристична за шумарство и она настаје због разлике – диференције у природним и другим условима привређивања (бољи бонитети састојина, већа отвореност шума, повољнији положај према тржишту, бољи квалитет шуме и др.), па је због тога потребно рангирати газдинства и према овој ренти. С друге стране, шумска газдинства која газдују лошијим шумама имају већу потребу за инвестирањем у биолошку репродукцију а мање економско-финансијске могућности за њихову реализацију. Дакле, овдје у потпуности долазе до изражаја различити услови привређивања, које је потребно уважавати при рјешавању питања финансирања биолошке репродукције.

Трошкови производних услуга при производњи ШДС, по појединим ШГ, варирају у широком дијапазону, а у просјеку износе око 30 КМ/м³. То варирање трошкова, уз приближно једнаке продајне цијене, узрокује разлике у оствареној добити ШГ. У ствари, то је посљедица различитих природних услова у којима се одвија производња и расположивих материјално-људских ресурса. По том основу, ШГ која имају ниже трошкове производних услуга при производњи ШДС од просјечних, остварују екстрапрофит који је резултат природних погодности, повољнијег положаја и нижих транспортних трошкова. Тај екстрапрофит се испољава у облику диференцијалне ренте положаја и плодности земљишта (бонитета).

То упућује на закључак да цијена производње зависи од услова привређивања и да се на основу тога стичу различите могућности остварења прихода, али и различитих потреба за улагањем. Шумска газдинства која газдују економски добрим шумама реализују значајне приходе по основу реализације ШДС. Истовремено, по правилу је у таквим подручјима мање изражена потреба за улагањима у просту репродукцију шума. Диференцијалну шумску ренту треба да добију она ШГ која утичу на повећање биолошке репродукције за потребе повећања производности шума и шумског земљишта, као и за изградњу нових комуникација, при чему раније изграђене, као и нове комуникације треба да чине дио имовине ШГ, односно ЈПШ (прекинути са праксом билансног и ванбилансног књижења вриједности комуникација). Економски је неоправдано, нестимулативно и незамисливо да шумска диференцијална рента практично тренутно нема свој квантитативни израз и утицај на организационо-економски аспект пословања ЈПШ. У таквим условима значајну корист од ове ренте могу да остварују предузећа за извођење радова у шумарству, што са аспекта управљачке и организационе структуре сектора шумарства није оправдано.

Рангирање шумских газдинстава према диференцијалној ренти омогућава увид у степен приходовне могућности шумског фонда којим газдују шумска газдинства. Због тога је било потребно утврдити и диференцијалну ренту ШГ, а подаци који су коришћени при анализи су: текући запремински прираст, просјечни тошкови производних услуга, производна цијена и приходи од продаје ШДС. Корелационом анализом величине просјечне запремине четинара у ШГ и величине диференцијалне ренте констатована је статистички значајна зависност. На утицај просјечне величине запремине четинара на величину диференцијалне ренте отпада око 50% утицајних фактора, док се остало дугује другим необухваћеним факторима. На основу Парето анализе диференцијалне ренте (графикон) може се уочити сличност ранга ШГ са рангом утврђеним за величину запремине четинара (графикон).

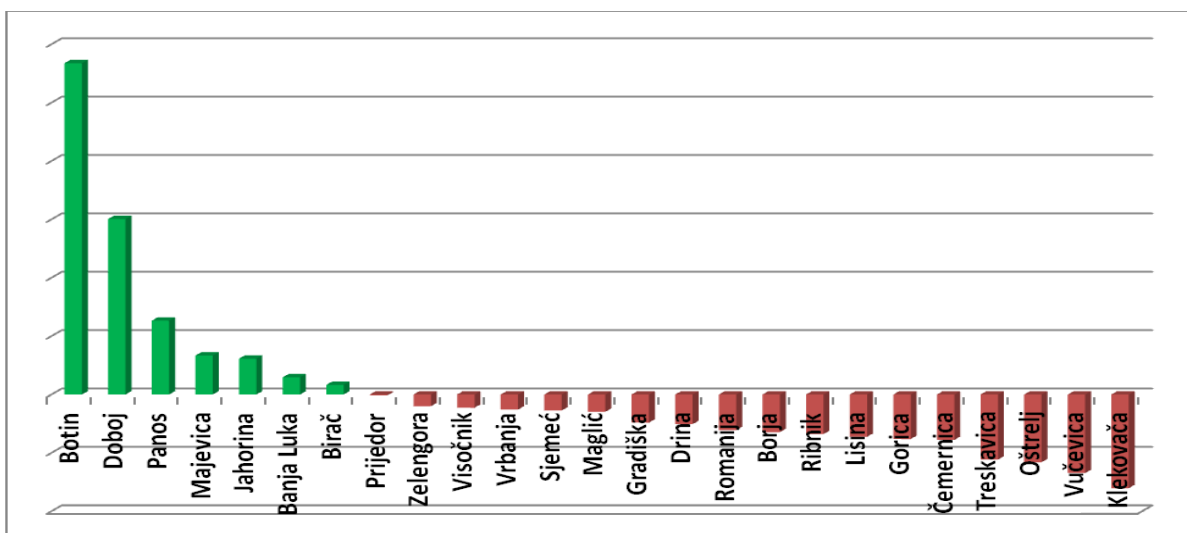
Према величини диференцијалне рента газдинства се могу класификовати у три категорије (А, Б и Ц). Доследан приступ утврђивању положајне рента указује на потребу преиспитивања досадашње организације ЈПШ и потребу за периодичним билансирањем успјеха пословања шумских газдинстава.

Према томе, питања која се морају имати у виду и чијом разрадом се може постићи жељени циљ – да се осигура континуитет газдовања, да се превазиђу разлике између и да се правилно користи рента у шумарству, су:

- За свако ШГ утврдити величину диференцијалне рента и висину њихове безрентовне (нормалне, објективне) властите цијене производње ШДС, као примарно мјерило распоређивања безрентовног остатка заједничког прихода ЈПШ.
- Дио добити шумских газдинстава са већом оствареном рентом (А) треба да се користи за побољшање пословања и рада шумских газдинстава са ниском рентом (Ц) + Центар за газдовање кршом и Центар за сјеменско-расадничку производњу).
- Средства која се на овај начин издвајају морају бити одобрена од стране менаџмента ШГ и Управе ЈПШ. Средства треба прикупљати у посебан фонд за унапређење и развој шума у ШПП са лошијим стањем шумског фонда и положаја.
- Издвојена средства треба да се приоритетно користе за просту биолошку репродукцију шума (изузетно и за одржавање процеса производње), уз сталну контролу утрошка тих средстава од стране управе ЈПШ, са избјегавањем трошења тих средстава за личне дохотке.
- У том смислу потребно је, због организационо и економски одвојених послова узгоја и заштите, с једне и искоришћавања шума с друге стране, преиспитати могућности и оправданост продаје шумске дрвне масе на пању према тзв. „шумској такси“.
- Плате радника на нивоу ЈПШ треба да буду уједначене, с обзиром на степен стручне спреме и врсту посла коју обављају, јер за приближно исти уложени рад и стручну спрему треба да се исплаћује и приближно исти лични доходак.
- Рента у шумарству треба да се утврђује периодично, као један од инструмената превентивног уочавања и праћења пословања шумских газдинстава.

Мogućност примјене ренте у шумарству је потврђена овом прелиминарном анализом, а за њену практичну и исправну примјену потребно је изградити адекватну методологију и обезбиједити неопходне предуслове.

Метода I-одстојања омогућава синтетизовање великог броја варијабли које су дате у различитим мјерним јединицама у једну нумеричку вриједност, а то је корисно у шумарству. Циљ примјене ове методе је рангирање шумских газдинстава на основу неколико индикатора, за прецизније одређивање положајне ренте с обзиром на економске показатеље. При томе се користе различите варијабли, а кључно је како да се све те варијабли синтетизују у један индикатор, који би представљао основу за рангирање шумских газдинстава. При томе постоје организациони дијелови ЈПШ који нису узети у разматрање (Дирекција, Центар за газдовање кршом, Центар за сјеменско расадничку производњу и Истраживачко-развојни и пројектни центар), јер ти организациони дијелови не послују у истим или сличним околностима као већина шумских газдинстава. Варијабли које се користе за анализу су: Економичност, рентабилност, реализовани етат четинара, цијена четинара и др. Прелиминарни резултати на основу расположивих варијабли које се односе на економске показатеље пословања у 2013. години, укључених у анализу, приказани су на графикону. Ранг шумских газдинстава у овом случају посматра се на апсциси с десна у лијево.

7. Обавезе и потраживања Јавног предузећа

7.1. Задуженост предузећа

На дан 31.12.2014. године обавезе Предузећа су износиле: краткорочне обавезе 52.310.358 КМ, а дугорочне обавезе 15.410.222 КМ. Стопа задужености је знатно изнад просјека, пословање Предузећа је отежано, јер је због ненаплаћених потраживања из ранијег периода, са једне стране и плаћања обавеза, како из пословања тако и отплате кредита, са друге стране, ликвидност угрожена.

Узроци

Велика потраживања из ранијег периода, чија је наплата спора и неизвјесна, без обзира на утуживање и велик број донесених пресуда, су довела Предузеће у ситуацију да отежано измирује доспјеле обавезе.

Приједлог мјера

Провести финансијску консолидацију предузећа путем наплате потраживања и благовремено измиривање обавеза.

7.2. Спора наплата потраживања

Износ потраживања из текуће реализације на дан 31.12.2014. године износио је око 16 милиона КМ. Износ од око 9,5 милиона КМ свакодневно је „заробљен“ код купаца, на основу привилегије одгођеног плаћања. Поред овога, износ од око 6,5 милиона КМ је доспио, али није наплаћен.

Стање ненаплаћене реализације, заједно са стањем ненаплаћених потраживања од купаца из ранијег периода, приказано је у следећој табели:

Купци	Потраживања 01.01.2014.	Реализација 01.01.2014-31.12.2014.	Укупно	Наплаћена потр.	Укупна потр. 31.12.2014.	% нап.
	1	2	3=1+2	4	5=3-4	4/3
Укупно АД	11 994 333		11 994 333	80 376	11 913 957	1
Нове држ.ДИ	4 055 259	1 165 267	5 220 526	929 223	4 291 303	18
Купци из РС	28 750 938	153 132 097	181 883 035	154 400 583	27 482 452	85
Куп. из ФБиХ	2 215 577	16 434 850	18 650 427	15 565 814	3 084 613	83
Држ.установе и буџ.корис.	3 450 788	2 418 386	5 869 174	2 394 260	3 474 914	41
Физ. лица	397 126	5 855 080	6 252 206	5 900 951	351 255	94
Купци из ино.	743 670	2 047 530	2 791 200	2 049 431	741 769	73
Свеукупно	51 607 691	181 053 210	232 660 901	181 320 638	51 340 263	78

У структури укупних потраживања на дан 31.12.2014. године 23 % отпада на бивша државна предузећа дрвне индустрије, на предузећа дрвне индустрије које је откупила Влада РС 8 %, на приватна предузећа из Републике Српске 54 %, из Федерације БиХ 6 %, док државне установе у укупним потраживањима учествују са 7 %.

Са извођачима радова у шумарству, који су и купци шумских дрвних сортимената, значајан дио потраживања-обавеза није правовремено савњен.

Посљедица проблема

Као посљедица проблема споре наплате потраживања је недостатак новчаних средстава, односно угрожена ликвидност пословања, а на крају и исправка и отписивање сумњивих и спорних потраживања и повећање трошкова.

Узроци

Узроци наведених проблема су финансијска недисциплина у предузећу, неодговорност директора шумских газдинства и нерегулисани уговорни однос о репрограмирању наплате старих потраживања.

Приједлог мјера

Завести строгу финансијску дисциплину када је у питању наплата потраживања, али и обрачун затезних камата свима који касне у плаћању, на исти начин како их судови и добављачи зарачунавају. Продају шумских дрвних сортимената вршити искључиво уз обезбјеђивање гаранције плаћања или авансну уплату.

Као мјеру за бољу наплату потраживања увести "електронску диспозицију" (из јединственог система ЈП) - која ће дисциплиновати продају и утврдити критерије за дефинисање изузетака.

У будућем периоду ненаплаћена потраживања свести на минимум.

Извршити склапање уговора о репрограму са циљем наплате старих потраживања, за која су извршена утуживања дужника.

7.3. Интерно преливање финансијских средстава

У Јавно предузеће је уведено централно управљање новчаним средствима. Отворен је један централни рачун за Предузеће које контролише директор и Управа предузећа и подрачуни централног рачуна за сваки организациони дио, које контролишу директори организационих дијелова.

Директор предузећа и Управа предузећа може без сагласности директора организационог дијела користити средства за измиривање насталих обавеза, без обзира да ли се та обавеза односила на дотични организациони дио или не.

На основу увида у стање централног рачуна на дан 31.12.2014. године видљиво је да нека шумска газдинства троше више него што привриједе. Троше чак и више милиона КМ средстава остварених у другим газдинствима, што је постало уобичајена пракса.

Посљедица проблема

Оваквим радом стимулисан је нерад шумских газдинстава и непоштивање пословне политике Предузећа, чиме су успјешна шумска газдинства дестимулисана.

Директори организационих дијелова не могу управљати средствима на подрачунима и често су у ситуацији да нису у стању измирити своје редовне обавезе.

Узроци

За овакво стање у Предузећу основни узроци су неодговорност директора одређених шумских газдинстава, финансијска недисциплина и прекомјерно задуживање појединих шумских газдинстава, а због нередовног плаћања обавеза према извођачима радова и честе компензације дрвним сортиментима.

Приједлог мјера

Побољшати финансијску дисциплину:

- донијети акт о интерном финансирању у Јавном предузећу, гдје треба дефинисати и враћање некадашње праксе да директори организационих дијелова располажу властитим финансијским средствима и дају сагласност за кориштење одређеног износа средстава са подрачуна организационог дијела за финансирање другог организационог дијела,
- на почетку сваке календарске године, као и у току године (квартално), утврђивати цијену рада по организационим дијеловима, зависно од успјешности пословања и других параметара у сваком организационом дијелу,
- обавезати организационе дијелове који дугују средства централном рачуну Предузећа да у што краћем периоду изнађу рјешења поврата средстава,
- праксу прекомјерног задуживања свести на минимум.

Редовно сервисирати обавезе према извођачима радова.

8. Усклађивање цијена шумских дрвних сортимената

Цјеновник шумских дрвних сортимената доноси директор Јавног предузећа, након прибављене сагласности од стране Владе РС. Код доношења цјеновника постоји компликована процедура, те је усклађивање цијена неблаговремено, јер не постоји адекватан модел за усклађивање цијена, у зависности од прилика на тржишту, са цијенама сортимената у шумарству у земљама из окружења.

Приједлог мјера

Цјеновник шумских дрвних сортимената усклађивати са окружењем и условима тржишта, у циљу повећања профитабилности Предузећа.

У складу са међународним FSC-стандардима израдити Цјеновник шумских дрвних сортимената по врстама дрвета за све сортименте (нпр. огревно дрво букве, храста, граба, јавора,...; целулозно дрво јеле, смрче, б. бора, ц. бора, ...).

9. Извршење планираног физичког обима производње

Код одређеног броја шумских газдинстава негативан резултат је у директној вези са неизвршењем физичког обима производње и планиране сортиментне структуре. Ови поремећаји се дешавају углавном код шумских газдинстава гдје је лоша организација и планирање радова, као и контрола на терену послова кројења и класирања сортимената. Директна посљедица је умањење прихода и угрожена ликвидност.

Приједлог мјера

Правовременим уговарањем радова боље искористити све ресурсе, те обезбједити ниво производње шумских дрвних сортимената у свим шумским газдинствима, у висини 95-100%.

Строго водити рачуна о кројењу и класирању шумских дрвних сортимената, чиме се може значајно повећати просјечна продајна цијена, али и спријечити све радње супротне интересима Предузећа.

Кроз остварење физичког обима производње и планом предвиђене квалитетне структуре шдс обезбједити остварење укупног прихода од продаје шдс-а.

Исто тако, кроз ову активност обезбједити и додатни приход, који није предвиђен планом, као резултат квалитетног кројења и класирања и примјене новог Цјеновника шумских дрвних сортимената.

Покретање одговорности према менаџменту шумских газдинстава и Управи предузећа, у складу са надлежностима.

10. Коришћење властите механизације

Јавно предузеће око 20 % радова у шумарству изводи властитом механизацијом. Шумска газдинства су обавезна да упосле властиту радну снагу на пословима сјече, израде и привлачења са властитим средствима рада, те изабери најповољније одјеле, који су планирани за рад у предметној години. Без обзира на наведено, рад властитом механизацијом је остваривао веће трошкове него рад са извођачима радова. У протекле двије године у току су активности распореда властите механизације, из организационих дијелова код којих је лоша организација ових послова и високи трошкови, у организационе дијелове са добром организацијом и оствареним цијенама радова у складу са планом.

Приједлог мјера

Стално контролисати извршење учинака рада, те извршење норми потрошње горива, мазива и резервних дијелова.

За неизвршење учинака, односно непостизања норми рада, као и прекомјерну потрошњу горива, мазива и резервних дијелова, неопходно је утврдити разлоге, а за евентуалне пропусте покренути одговорност одговорних лица, те предузети одговарајуће мјере.

Ради успјешног и сигурног извршавања плана пословања, односно његовог физичког обима, реализације ШПО, сјекореда, сортиментне структуре, завршити активности распореда властите механизације из организационих дијелова код којих је лоша организација ових послова и високи трошкови, у организационе дијелове са добром организациом и оствареним цијенама радова у складу са планом.

11. Унапрјеђење и развој система газдовања шумама и пројеката за извођење радова

Проблем

Недосљедна примјена система газдовања шумама, која је прописана ШПО по типовима шума, односно газдинским класама, узрокује супротности у односу на важеће документе који регулишу ову проблематику. Реализација узгојно-уређајних послова, мјере заштите и коришћења шума нису усклађене са планираним системом газдовања и узгојним мјерама по површини, временској динамици, биоэколошким карактеристикама врста дрвећа, бонитетом станишта и циљевима газдовања шумама. Нижи нивои оперативног планирања, односно израда и реализација пројеката за извођење радова који су уско везани за прописане системе газдовања шумама, нису на задовољавајућем техничком, практичном и организационом нивоу.

Посљедице проблема

Основне посљедице недосљедне примјене система газдовања шумама огледају се у опадању величине и квалитета залиха шума (претхват на квалитет), нарушавању главних елемената структуре шума, опадању производности шума, слабљењу процеса природне регенерације и виталности као и дугорочном смањивању економских ефеката газдовања шумама. Реализовани послови планирани према оперативним плановима газдовања и остварени резултати нису усклађени (велике разлике у количинама и квалитету дрвне запремине, проблеми техничког пријема објеката рада, опадање квалитета радова у фази сјече и израде (класирања) и привлачења ШДС, губљење значаја техничко-организационих елемената пројеката и др.). Поред тога, отежане су активности које сваки систем газдовања у шумарству захтијева на релацији план-реализација-контрола (инспекција). Ипак, најзначајнија посљедица овог проблема је занемаривање стања шумског фонда, јер се најчешће, као главни циљ, поставља остварење физичког обима производње, што дугорочно води у опадање вриједности шума Републике Српске.

Узроци

Недовољно познавање и имплементација научних и стручних елемената примјене система газдовања, са тежњом стабилног пребирања у свим еколошко-производним типовима шума,

односно газдинским класама. Недовољна примјена савремених техничких средстава код планирања, израде и реализације пројеката за извођење радова и недовољна контрола реализације система газдовања шумама, односно пројеката за извођење радова.

Приједлог мјере

Потребно је досљедно примјењивати системе газдовања шумама, у складу са ШПО по еколошко – вегетацијским и производним карактеристикама типова шума (газдинским класама). Извршити обуку кадрова који раде на изради пројекта за извођење радова на бази пилот пројеката, по свим фазама рада, уз примјену савремених метода и техничких средстава. Ове послове реализовати у различитим категоријама шума, односно газдинским класама, кроз практичне радове на терену и организовање семинара у континуитету.

12. Контрола дознаке

Сјеча шуме врши се послије одабирања, обиљежавања и евидентирања стабала за сјечу, односно дознаке стабала, а изводи се у складу са одредбама шумскопривредних основа и предвиђеним системом газдовања, те урађеног извођачког пројекта.

Посљедица проблема

Код дознаке стабала за сјечу постоји могућност многих злоупотреба и грешака, које је тешко исправити у краћем временском периоду.

Узрок

Нема могућности за ефикасну контролу дознаке без обројчавања дозначених стабала.

Приједлог мјера

Потребно је измјенити члан 69. ЗОШ, тако да обројчавање дозначених стабала буде обавезујуће.

Урадити измјену Правилника о вршењу дознаке стабала за сјечу, тако да се дефинише обавеза обројчавања дозначених стабала.

13. Нелегалне активности у шумарству

На основу евиденција Јавног предузећа из претходних година штете од бесправних сјеча, отуђивања шумских дрвних сортимената и шумских крађа, износе око 2 милиона КМ годишње. Годишње се бесправно посјече и отуђи око 15.000 m³ шумских дрвних сортимената, за шта се поднесе око 2800 кривичних и прекршајних пријава. Број ријешених пријава се креће у границама од 12 – 18 % у односу на годишњи број поднесених, док је проценат наплаћених штета у односу на оне за које су поднесене пријаве око 2 %.

Проблем нелегалних радњи није системски ријешен и стално се понавља.

Посљедица проблема

Поред наведених огромних штета и губитка прихода потребно је нагласити да су трошкови повећани, како директним мјерама заштите, тако и накнадним активностима на санирању нанесених штета, као и на спречавању појаве биљних болести које настају у шумама, гдје се није водило рачуна о успостављању шумског реда и о штетама на дубећим стаблима која су оштећена при бесправним сјечама.

Узроци

Непостојање системског начина рјешавања нелегалних радњи у шумарству. Нису јасно дефинисана овлаштења и одговорности контролних органа и радника Предузећа.

Приједлог мјера

Доношење стратегије и акционог плана за сузбијање нелегалних радњи у шумарству.

Спречавање незаконитих активности у сектору шумарства, у смислу бесправних сјеча, шумских крађа, нелегалног промета шумских дрвних сортимената и бесправне прераде дрвних сортимената који су били предмет бесправне сјече или крађе, треба рјешавати заједничким и усмјереним активностима, кроз сарадњу институција система, првенствено мислећи на Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Јавно предузеће, МУП, Инспекторат, тужилаштво и судство.

Поред превентивног дјеловања контролних органа у Јавном предузећу, треба изградити и друге видове дјеловања који ће утицати на одговорнији рад сваког појединца у систему.

Обавезати интерну ревизију ЈПШ „Шуме Републике Српске „ а.д. Соколац да води процес превенције, откривања и отклањања нелегалних радњи у шумарству.

14. Однос шумарства и дрвне индустрије

Јавно предузеће шумарства и привредна друштва дрвопрерађивачке индустрије Републике Српске организовани су у Удружење шумарства и прераде дрвета Привредне коморе Републике Српске. Органе удружења чине Скупштина која броји 45 чланова, од којих су 9 из шумарства и Извршни одбор који броји 17 чланова, од којих су три из шумарства. Ово се чини најбољим начином за повезивање и унапређење односа.

Област прераде дрвета није уређена законом. Уредбом о минималним техничко-технолошким условима за рад објеката за примарну прераду дрвета прописани су минимални услови потребни за обављање примарне прераде дрвета на пиланским постројењима и просторијама за цијепање дрва.

14.1. Закон о преради дрвета

Посљедица проблема

Дрвопрерађивачи немају ријешен статус. Однос између самих дрвопрерађивача није утврђен, тако да се често дешава да финални прерађивачи немају довољне количине сировине за

прераду дрвета, како облик сортимената тако и дјелимично обрађених сортимената или полупроизвода.

Узроци

Извоз дефицитарних полупроизвода за којима постоји заинтересованост прерађивача са вишим степеном финализације.

Приједлог мјера

Покренути иницијативу за израду Закона о преради дрвета (створити обавезу кластерског удруживања, код продаје полупроизвода, дјелимично обрађених трупаца), предност дати финалним дрвопрерађивачима из РС).

14.2. Утврђивање степена финализације предузећа за прераду дрвета

Због неуређености области дрвопрераде нејасан је начин утврђивања степена финализације дрвопрерађивача, јер осим непостојања Закона о преради дрвета нема ни Правилника, као ни критерија за утврђивање степена финализације, за шта је директно везано и одгођено плаћање шумских дрвних сортимената до 30, 60 и 90 дана. Листа предузећа за одгођено плаћање се континуирано проширује.

Приједлог мјера

Израда јединствених критеријума за утврђивање степена финализације предузећа за прераду дрвета.

Комисију за утврђивање критеријума треба да чине представници: МИЕиР, МПШиВ, Привредне коморе РС и ЈПШ „Шуме РС.

14.3. Уговарање продаје шумских дрвних сортимената

Модел уговарања расположивих количина шумских дрвних сортимената је нејасан, због колизије члана 84. Закона о шумама и Закључка Владе РС.

У приоритетну групу привредних друштава се убрајају произвођачи масивног намјештаја, грађевинске столарије, подних облог, масивних плоча и фурнира. Ради се о релативно малом броју привредних друштава дрвопрерађивачке индустрије и они су носиоци развоја дрвопрерађивачке индустрије Републике Српске, јер остварују највећи приход, највише учествују у извозу и запошљавају највише радника.

Осталим дрвопрерађивачким капацитетима из Републике Српске треба обезбједити преостале количине шдс на начин и под условом да своје производе испоручују привредним друштвима која се баве финалном производњом. На крају, са преосталим количинама, уколико их буде, снабдијевати дрвопрерађивачке капацитете који се баве извозом резане грађе, односно нижим фазама прераде, при чему њихови производи нису у репроланцу према финалним дрвопрерађивачима из Републике Српске.

Дрвопрерађивачи са високим степеном финализације немају дугорочне уговоре закључене са Јавним предузећем, па самим тим не могу дугорочно планирати развој властите производње.

Посљедица проблема

Стални притисак на Јавно предузеће и незадовољство дрвопрерађивача са уговореним количинама.

Приједлог мјера

Израдити правилник који ће уредити односе између шумарства и прераде дрвета.

Обезбиједити дугорочне уговоре са привредним друштвима која се баве производњом финалних производа на рок од пет година.

Извршавање закључених уговора са привредним друштвима дрвопрерађивачке индустрије РС у уговореним количинама, по утврђеној мјесечној и кварталној динамици и уговореном квалитету шумских дрвних сортимената, са једне стране и редовно плаћање сортимената, са друге стране, мора бити у потпуности у складу са потписаним уговорима.

Продају шумских дрвних сортимената, поред сукцесивне испоруке, вршити и на друге начине продаје (лицитација, субмисија и др.) за одређене врсте и количине шумских дрвних сортимената.

14.4. Продаја сортимената купцима који су и извођачи радова

Одређен број извођача радова у шумарству су и дрвопрерађивачи (полуфинални и примарни). Због нередовног плаћања обавеза за извођење радова, ова категорија купаца често је у приоритету за снабдијевање шумским дрвним сортиментима, а обавезе се затварају компензационо. Такође су у прилици да приоритетно добијају сортименте, нпр. прије финалних прерађивача.

Посљедица проблема

Како су извођачи радова у прилици да утичу на кројење и класирање, као и на бирање сортимената, то често долази до смањења прихода и повећања трошкова.

Приједлог мјера

Разрадити критерије за спровођење компензација.

15. Радови у шумарству

У Јавном предузећу до 1999. године послове сјече и израде су изводила приватна предузећа у обиму око 53 %, привлачење шумских дрвних сортимената од пања до камионског пута 78 % од укупно изведених радова у шумарству, а послове транспорта приватна предузећа су изводила у износу преко 90 %. Овдје је значајно напоменути да су у преосталом дијелу обављања

послова сјече, израде и привлачења шумских дрвних сортимената од пања до камионског пута, у режији Јавног предузећа, у већем дијелу учествовали радници који су били у сталном радном односу у Предузећу, са властитим моторним пилама и анималном запрегом. Радницима у производњи посебно је исплаћивана лична зарада а посебно материјални трошкови за ангажована средства рада, као и сви порези и доприноси, што их је стављало у повлаштен положај у односу на остале стално запослене раднике у Предузећу, као и у односу на конкуренцију ван Предузећа.

Велико учешће приватних предузећа у извођењу радова у шумарству у Јавном предузећу проистекло је из одређења шумарске струке које датира још од прије почетка грађанског рата у бившој Босни и Херцеговини, да се радови у шумарству рационализују са њиховим преношењем у приватни сектор.

Процес приватизације у шумарству се одвијао у неколико фаза и то тако што је започео раздвајањем стратешког од не стратешког капитала, који је био предмет приватизације, у складу са Законом о приватизацији државног капитала у предузећима, на шта је сагласност дала Влада Републике Српске својом одлуком из 2000. године. Након приватизације, радови у шумарству се уступају извођачима радова на тендерима а контрола извођења радова је у Јавном предузећу, које и расписује тендере и припрема тендерску документацију. Ово је урађено по узору на земље Европе са развијеним шумарством.

Овај процес у пракси се показао као успјешан, о чему говоре подаци о пословању Јавног предузећа у периоду од приватизације до набавке механизације, која сада учествује у извођењу радова у шумарству са око 20 %.

15.1. Техничко - технолошка типизација терена, оптимални нормативи и сортиментне таблице

Проблем

Нема урађене техничко-технолошке типизације терена и оптималних норматива за послове сјече, израде и прве фазе транспорта ШДС; нема одговарајућих нових сортиментних таблица, примјенљивих у пракси.

Разноликост услова терена захтјева примјену различитих средстава за рад, што често у пракси, из различитих разлога, није случај.

Нормативи радова у шумарству нису израђени за све радове, те се примјена одређених норматива користи из сусједних земаља, па се често поставља питање заснованости истих на реалним показатељима услова рада и стања састојина.

Примјена сортиментних таблица израђених у ранијем периоду је упитна и прије двије године у Предузећу су покренуте активности на изради нових, а до сада је урађена методика за израду запреминских и сортиментних таблица, те треба што хитније приступити прикупљању података и коначној изради сортиментних таблица, по важећим правилима, усклађеним са европским стандардима.

Посљедица проблема

Примјена неодговарајућих средстава рада и технолошких рјешења, што представља проблем за радну снагу која је изложена опасностима од повреда током рада, а често се остварују и лошији пословни резултати. Да би се ови проблеми превазишли, потребна је адекватна обука радника у шумарству и координација са извођачима радова, у погледу техничко-технолошког процеса рада.

Приједлог мјера

Урадити техничко-технолошку типизацију терена и нормативе за сјечу, израду и транспорт шумских дрвних сортимената, као и за друге радове у шумарству.

Убрзати израду нових сортиментних таблица.

У Истраживачко-развојном и пројектном центру Јавног предузећа, који врши обуку радника Јавног предузећа на сјечи и изради шумских дрвних сортимената, урадити додатне активности на обезбјеђивању потребне документације за обуку производних радника и извођача радова.

15.2. Извођачи радова у шумарству

Предузећа која се баве радовима на сјечи, изради и извозу шумских дрвних сортимената представљају битну карику у извршењу планске производње Јавног предузећа. Наиме, више од 80% физичког обима производње изврше услужна предузећа, док Јавно предузеће својим средствима изврши до 20 %.

Најтеже послове у шумарству (послове сјече, израде и привлачења шдс) обављају радници из руралних дијелова Републике Српске, који су у петој или шестој деценији живота.

Посљедица проблема

Извођачи радова немају јасно дефинисан статус у Министарству, као ни у Привредној комори.

Тежак положај извођача радова.

Узроци

Извођачи радова се налазе у тешком положају јер калкулације и цјеновник извођења радова не прате промјену улазних параметара на тржишту, плаћање извршених радова је нередовно (касни и по неколико мјесеци). Због свега напријед наведеног становништво није стимулисано да одабере тешке послове у шумарству (сјеча, израда, извоз и износ шумских дрвних сортимената).

Приједлог мјера

Редовно плаћање рачуна за изведене радове у складу са потписаним уговорима.

Забранити компензације за шумске дрвне сортименте.

Редовно радити на калкулацијама и цијенама извођења радова и исте прилагођавати условима тржишта.

У извршном одбору удружења шумарства и прераде дрвета извршити допуну са два члана из реда извођача радова.

16. Измјене појединих чланова ЗОШ-а

16.1 Накнада за развој неразвијених дијелова општине

Корисник шума и шумског земљишта у својини Републике дужан је да плаћа надокнаду за развој неразвијених дијелова општине са које потичу продати сортименти у износу од 10 % финансијских средстава остварених продајом шумских дрвних сортимената, утврђених по цијенама франко камионски пут.

Надокнада за развој неразвијених дијелова општине уплаћује се на рачун јавних прихода општине или града, а може се трошити за развој неразвијених подручја општине или града, на основу годишњег плана о утрошку намјенских средстава који доноси надлежни орган јединице локалне самоуправе, уз сагласност Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Проблем

Накнада за развој неразвијених дијелова општине од 10 % је висока. Основица за обрачун накнаде је висока јер су у калкулацији цијена укључени и трошкови радова у шумарству.

Доказ

Увидом у податке од 1994. до данас видљив је екстреман тренд повећања издвајања за локалне заједнице. Сваки нови Закон о шумама или допуна Закона о шумама утицали су на повећање висине накнаде или промјене основице за обрачу:

Табела 1. Накнада за развој неразвијених дијелова општине

Р.б.	Период	Постотак накнаде	Основица	Укупна средства (милиона КМ)
1.	1994–2002	3	цијене на пању	4
2.	2002-2005	5	цијене на пању	6
3.	2005-2008	10	цијене на пању	9
4.	2008-2013	10	цијене на кам. путу	15
5.	2014	10	цијене на кам. путу	16,3

Издавања за локалне заједнице (10 %) већа су 2 до 3 пута у односу на издавања за локалне заједнице у окружењу, јер у окружењу износе око 3 %. Уз повећање стопе издавања повећана је и основица, што је неспорно довело до даљњег заоштравања услова пословања, са становишта резултата пословања и ликвидности Предузећа.

Посљедице

Нереално високе накнаде за развој неразвијених дијелова општине и промјена основице за обрачун накнаде утицала је значајно на повећање трошкова пословања „Шума Републике Српске“. Као што је приказано у табели, у 2014. години издвајања су износила 16,3 милиона КМ, што чини око 8 % свих пословних расхода.

Ова издвајања су угрозила профитабилност предузећа и ликвидност пословања. Ради недостатка финансијских средстава недовољна су улагања у послове узгоја и заштите шума, изградње и одржавања саобраћајница и развоја осталих функција шума.

Узроци

Нереално повећање процента издвајања. Неадекватно одређивање основице (цијене) за плаћање накнаде. У основицу за обрачун су укључени и трошкови радова у шумарству (сјеча, израда и привлачење).

Приједлог мјера

Потребно је промјенити члана 89. Закона о шумама и смањити накнада за развој неразвијених дијелова општине са 10 % на 7 % и промјенити основицу за обрачун. Потребно је да основица за обрачун буде цијена на пању, а не цијена франко камионски пут.

16.2. Колизација члана 84. Закона о шумама и Закључка Владе Републике Српске

Законом о шумама члан 84. је дефинисано да Корисник шума и шумског земљишта у својини Републике дужан да под истим тржишним условима обезбиједи неопходан минимум шумских дрвних сортимената локалним предузећима за механичку прераду дрвета са подручја са којег ти сортименти потичу, ради подстицања локалног предузетништва и подупирања развоја села и завичаја.

Закључком Владе Републике Српске је дефинисана приоритетна испорука шумских дрвних сортимената финалним дрвопрерађивачима.

Посљедица

У Републици Српској велик је број капацитета за примарну прераду дрвета, док је само 15 већих капацитета за финалну прераду дрвета.

Проблем

Недовољна подршка интензивнијем развоју финалне прераде дрвета, на што значајно утиче начин расподјеле шумских дрвних сортимената као и количине и приоритети, како код уговарања, тако и код саме испоруке и услова.

Приједлог мјера

До доношења Закона о преради дрвета, у којем ће се јасно дати подршка финалним дрвопрерађивачима, потребно је измјенити члан 84. ЗОШ, тако да се поред навода „по истим тржишним условима“ дода и ставка „истог нивоа (степенa) прераде“.

Поглавље 7. Објекти за примарну прераду дрвета у Закону о шумама ће се брисати након доношења Закона о преради дрвета.

16.3. Остали шумски производи и кориштење дрвне биомасе

У шумама и шумским земљиштима Републике Српске има преко 200 љековитих биљних врста. Тржишно привређивање може се организовати за око 50 врста. Овој понуди треба додати значајне количине квалитетних шумских плодова, гљива и других производа шумског еко-система. Кориштење љековитог, јестивог и ароматичног шумског биља врши се углавном стихијски и недовољно контролисано. Сабирање углавном врши локално становништво које најчешће није упознато гдје, шта, како и колико може користити. Посљедице оваквог начина привређивања су неповољне, јер се ријетке, проријеђене и цијењене врсте овог биља користе изнад могућности њихове трајне репродукције, а неке и нестају. Због тога валоризација ових природних ресурса захтијева контролисано стручну производно-тржишну оријентацију са могућностима запошљавања радника умањене радне способности.

Након урађеног Програма коришћења шумске биомасе и одржаног семинара на ту тему неопходно је организовати прикупљање дрвног остатка и продају шумске биомасе. Да би се ово успјешно радило потребно је водити рачуна о методу израде и привлачења стабала зависно од врсте сјече (код преборних сјеча полудебловна метода – овршак дијелом израђен).

Количина дрвне биомасе од шумског остатка из високих шума са природном обновом, деградираних природних састојина, шумских култура изданачких шума тренутно се веома мало користи и избором одговарајуће технологије рада може бити значајна енергетска сировина и приход, који до сада није оствариван.

Проблем

Неефикасна контрола, не постоји развијена служба за остале шумске производе.

Приједлог мјера

Измјенама члана 71, 72. и 77. Закона о шумама и правилницима уредити могућност коришћења осталих шумских производа и шумске биомасе.

У Јавном предузећу организовати службу која ће радити на развоју нових производа, кориштењу осталих шумских производа на основу Програма којим ће се јасно дефинисати могућности кориштења нових производа (врсте производа, количине, подручја и др.) и приход од истих (у окружењу је то и до 1/3 од укупног прихода).

У организационим дијеловима предузети неопходне активности у циљу организовања и контроле кориштења осталих производа.

Садашњи вишак радника, кроз напријед предложено проширење дјелатности, након преквалификације, распоредити на шумско-узгојне радове, послове коришћења дрвне биомасе, сакупљање осталих производа шума и друге послове.

Побољшати инструменте контроле размјеном информација, бољом сарадњом, комуникацијом, организованошћу и сл. институција надлежних за вршење контрола.

Планирати подизање енергетских плантажа брзорастућих врста дрвета (топола, врба, багрем, пауловнија и др.) на шумском земљишту повољном за узгој истих и земљишту које из различитих разлога није повољно за пољопривредну производњу.

16.4. Препродаја шумских дрвних сортимената

Поједини дрвопрерађивачи на подручју РС нису снабђевени довољним количинама шумских дрвних сортимената, док други врше препродају.

Проблем

Постојећим актима је остављена могућност препродаје шумских дрвних сортимената, без евентуалних посљедица.

Приједлог мјере

Измјеном члана 72. Закона о шумама прецизније дефинисати могућност поновног стављања дрвних сортимената у промет.

17. Средства посебних намјена за шуме

17.1. Надокнада за унапређење општекорисних функција шума (проширена репродукција шума)

Надокнаду за унапређивање општекорисних функција шума уплаћују полугодишње и по завршном рачуну сва правна лица која своју дјелатност обављају на територији Републике, као и пословне јединице или дијелови правних лица чије је сједиште ван Републике, на рачун јавних прихода Републике. Од плаћања ове надокнаде изузете су јавне институције, хуманитарне организације, удружења и фондације, изузев оних које обављају дјелатност ради стицања добити.

Основица за утврђивање висине надокнада јесте укупан приход на који се примјењује стопа у висини од 0,07 %.

Према члану 87. став 2. Закона о шумама средствима посебних намјена управља Министарство, преко рачуна посебних намјена за шуме, који је у систему јединственог рачуна Трезора.

Према одредбама члана 95. Закона о шумама средства посебних намјена за шуме треба да се користе за финансирање израде и реализацију Шумарског програма Републике Српске, Стратегије развоја шумарства Републике Српске, Дугорочног програма газдовања подручјем крша, финансирање газдовања шумама и шумским земљиштем на подручју крша, за обављање активности Савјета за шумарство Републике Српске, успостављање и одржавање информационог

система у шумарству, успостављање и одржавање катастра шума и шумског земљишта, финансирање утврђивања граница шума и шумског земљишта у својини Републике, израду и спровођење инвентуре шума на великим површинама, подршку заштићеним подручјима кроз унапређивање и развој социјалних функција шума и реализацију пројеката унапређивања шума у свим облицима својине шума и шумског земљишта, као и за:

- а) подизање нових шума,
- б) унапређивање производње шумског репродуктивног материјала,
- в) обављање шумскоузгојних радова у високим деградираним шумама, изданаџним шумама, голетима и кршу,
- г) спровођење заштите шума у ванредним околностима,
- д) попуњавање, његу и прве прореди у културама подигнутим из средстава проширене репродукције шума,
- ђ) издвајање нових и унапређивање стања постојећих сјеменских објеката,
- е) очување и унапређивање и усмјерено коришћење биодиверзитета шумских еко-система,
- ж) издвајање, конзервацију и очување заштићених подручја,
- з) научноистраживачки рад и образовање у области шумарства,
- и) изградњу и одржавање инфраструктурних објеката у функцији газдовања шумама,
- ј) газдовање шумама и шумским земљиштем на подручју крша,
- к) успостављање, одржавање и унапређивање система стручно-савјетодавне подршке власницима приватних шума,
- л) подршку удруживању власника приватних шума,
- љ) унапређивање и развој социјалних функција шума и
- м) друге намјене за унапређивање шума.

Дио укупно остварених средстава посебних намјена за шуме, у износу од 5 %, резервишу се за непланиране мјере заштите шума које могу да проузрокују посљедице ширих размјера (пожари, градација инсеката и слично), а за развој ловства у Републици резервише се 2 % средстава проширене репродукције шума.

Проблем

Прикупљена средства посебних намјена од накнаде за унапређење општекорисних функција шума уплаћују се на буџетски рачун (01) и третирају се као приход у Буџету РС, а поврат средстава врши се у дјелимичном износу.

Овај проблем је посљедица сљедећих чињеница:

Прва чињеница се односи на вођење прикупљених средстава. У складу са чланом 87. став 2. Закона о шумама наведено је да се средства посебних намјена требају водити преко рачуна посебних намјена за шуме, који је у систему јединственог рачуна Трезора. Ради тога ова средства се не могу водити на буџетском рачуну (01).

Друга чињеница се односи на оприводавање средстава посебних намјена за шуме у Буџету Републике Српске. Средства посебних намјена за шуме нису приходи у Буџету Републике Српске.

Трећа чињеница се односи на поврат средства из Буџета у шумарство. Поврат се врши у дјелимичном износу, а што је супротно члану 95. Закону о шумама који говори о начину кориштења средства посебних намјена за шуме.

Доказ

Од 2009. године до 2014. године у Буџет РС прикупљено је 82,83 милиона КМ, од чега је реализовано 22,32 милиона КМ или 27 %. Од 22,32 милиона КМ, предузећу „Шуме Републике Српске“ је додјелено 11,39 милиона КМ или 51 %. Заправо, од 82,83 милиона КМ Предузећу је распоређено свега 13,75 %.³

Посљедице проблема

Угрожен је одржив развој шумарства. Значајно је смањен производни потенцијал шума. Смањена су инвестициона улагања у шуме. Зауостављен је научно-истраживачки рад у области шумарства.

Приједлог мјера

У складу са чланом 87. став 2. Закона о шумама потребно је отворити посебан пролазни рачун у Трезору РС као ванбуџетска средства (нпр. као рачун 05 escrow), који није везан за буџетски рачун (01).

Средствима посебних намјена за шуме треба да управља Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, а сва средства треба поново вратити у шуме у складу са одредбама члана 95. Закона о шумама.

18. Повећање површина шума

Проблем

Велике површине земљишта Републике Српске нису у функцији биљне и уопште шумарске биолошке производње. Тај проблем утиче на стагнирање шумовитости Републике Српске.

Питања која се односе на повећање површина, подизање нових шума и плантажа у циљу повећања вриједности шумског фонда дефинисана су Стратегијом развоја шумарства Републике Српске за период од 2011 до 2021. године, чланом 92. Закона о шумама и Правилником о начину прикупљања, критеријумима за расподјелу средстава и поступку коришћења средстава посебних намјена за шуме.

Према одредбама члана 8. наведеног Правилника, за куповину земљишта и подизање нових шума у својини Републике користиће се средства од надокнаде за закуп шумског земљишта

³ За изградњу 1 километра шумског камионског пута у просјеку треба око 80.000,00 КМ што значи да је у протеклих 10 година могло бити изграђено око 1250 километара пута (око 50 километара по шумском газдинству) са чиме би отворили многа подручја шума, смањили дистанцу привлачења што директно утиче на трошак производних услуга а самим тиме и на финансијски резултат Предузећа и одрживо газдовање шумама.

у својини Републике и надокнаде за изузимање земљишта из шумске производње, искрчену шуму и средства од незаконито стечене користи из шуме. Само по основу закупа шумског земљишта годишње се у Буџет РС уплати око 600.000,00 КМ.

Међутим, та средства до сада нису коришћена на начин предвиђен Законским рјешењима са једне стране, а са друге стране ЈПШ је у неким подручјима суочено са проблемима приступа својим комплексима до којих се долази преко приватних посједа. Куповином оваквог земљишта у многоме би се олакшао рад ЈПШ.

Такође, крчење шума и трајна промјена намјене шумског земљишта води ка смањењу како продуктивних површина за гајење шума, тако и површина шума и шумског земљишта уопште.

Посљедице проблема

Недовољно коришћење производних потенцијала, ненамјенско коришћење средстава предвиђених за куповину земљишта, ненамјенско коришћење земљишта и опадање његове вриједности.

Узроци

Недовољно познавање стања површина земљишта у Републици Српској, неуређена власничка структура, нејасно дефинисане границе приватних шума и шума у власништву Републике и значајне површине минираних шума и шумских земљишта.

Приједлог мјера

Средства од надокнаде за закуп шумског земљишта у својини Републике и надокнаде за изузимање земљишта из шумске производње, искрчену шуму и средства од незаконито стечене користи из шуме користити искључиво на начин предвиђен Законом и подзаконским актима.

Потребно је израдити базу података о земљишту за који постоји интерес у смислу шумарске производње (површине потребне као комуникације и сл) те разрадити механизме јединствених поступака замјене и куповине земљишта путем јавних позива.

19. Научно-истраживачки рад, трансфер знања и кадровско јачање

Проблем

Сарадња ЈПШ и Шумарског факултета није на задовољавајућем нивоу. Шумарски факултет школује кадрове који се углавном запошљавају у ЈПШ и тако представљају основу кадрова шумарске струке овог предузећа. Без развоја научно-истраживачког рада на Факултету који налази своје уточиште у пракси, нема ни развоја ЈПШ.

Развој сарадње научно-истраживачких и образовних институција и ЈПШ у смислу трансфера знања, правилне валоризације кадрова у ЈПШ (магистара и мастера шумарства), одржавања савјетовања, семинара, конференција и др. практично не постоји. Нема потписаних уговора о заједничкој реализацији пројеката значајних за шумарство Републике Српске између Шумарског факултета и ЈПШ (последњи Уговор о пословно-техничкој сарадњи Шумарског факултета потписан са Управом ЈПШ је од 29.12.2008 године). ЈПШ има потписане дугогодишње Уговоре са другим

институцијама (нпр. Институт за низијско шумарство из Новог Сада) о пословима које треба да реализује Шумарски факултет из Бања Луке.

Посљедице проблема

Незадовољавајући развој шумарства, у смислу примјене научних достигнућа у кључним областима – узгој шума, заштита шума, планирање газдовања шумама и коришћење шумских ресурса, што се одражава на економске параметре пословања ЈПШ, а посебно на биолошку компоненту производног процеса у шумарству, односно опадање квалитета и количине залихе, као основу репродукције у шумарству, а тиме и смањивање вриједности и трајности приноса шума Републике Српске. Недовољно усвајање нових знања у кључним областима шумарства.

Приједлог мјере

Успоставити сарадњу засновану на дугорочним уговорима о пословно-техничкој сарадњи Шумарског факултета и ЈПШ „Шуме Републике Српске“ у циљу реализације пројеката значајних за шумарску оперативу, у складу са Стратегијом развоја шумарства Републике Српске.

Развој ових институција, а посебно научно-истраживачки рад и примјена резултата у пракси, треба да буде заснован на реалним основама, без потребе сталног мјењања циљева рада према краткорочним потребама. Реализација резултата рада треба да омогући јачање кадровске структуре у ЈПШ и трансфер знања у праксу, односно резултати сарадње могу унаприједити стање шума у сегментима узгоја, заштите, коришћења и уређивања шума а у ЈПШ допринијети побољшању знања и развоју организационо-економске и кадровске позиције предузећа.

РЕЗИМЕ МЈЕРА

На бази спроведених анализа проблематике редефинисања организационо – економске и кадровске позиције ЈПШ „Шуме РС“, са дефинисањем концепта производног и тржишног повезивања шумарства, дрвопрерађивачког сектора и прометне дјелатности у Републици Српској, а на основу утврђеног пројектног задатка и метода рада, предложене су мјере које треба провести кроз одређене активности, у циљу стварања повољних услова за развој сектора шумарства и учвршћивање међусекторских односа на основу реалне ресурсне и доходовне расподјеле са прерађивачким и прометним сектором.

С тим у вези неопходно је извршити следеће:

- Израдити Акциони план и програм реализације Стратегије развоја шумарства у циљу праћења динамике реализације стратешких циљева дефинисаних Стратегијом развоја шумарства за период 2011 – 2021. година.
- Уредити Јавно предузеће шумарства „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац као јавно предузеће, с обзиром да је капитал предузећа 100 % у власништву државе. Права и обавезе директора организационих дијелова предузећа ближе уредити Правилником о унутрашњој организацији. Детаљном анализом и на основу критерија профитабилности извршити реорганизацију (спајање или раздвајање) појединих организационих дијелова у оквиру Јавног предузећа у циљу функционалности и самоодрживости.
- Донијети нови статут који ће бити усклађен са Законом о Јавним предузећима, са јасним правима и обавезама органа предузећа и руководиоца организационих дијелова. Такође, потребно је именовати Надзодни одбор ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, који треба да има укупно 5 чланова, од којих су три Владина (предсједник и два члана), један члан је из предузећа, а који није руководилац и пети је независан члан.
- Израдити нови појединачни колективни уговор у циљу изналажења адекватног рјешења за награђивање и утврђивање цијене рада у складу са финансијским показатељима организационих дијелова.
- Израдити јединствен правилник о организацији и систематизацији радних мјеста у ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, с обзиром да не постоји јединствен правилник.
- Утврдити положајну ренту и извршити категоризацију шумских газдинстава, с обзиром на различитост услова привређивања, а у циљу утврђивања реалних пословних резултата.
- Успоставити строгу финансијску консолидацију предузећа наплатом потраживања и благовременим измиривањем обавеза, с обзиром на високе обавезе и угрожену ликвидност предузећа.
- Завести строгу финансијску дисциплину када је у питању наплата потраживања, али и обрачун затезних камата свима који касне у плаћању, на исти начин како их судови и добављачи зарачунавају.
- Израдити акта о интерном финансирању организационих дијелова унутар Јавног предузећа у циљу заустављања неконтролисаног преливања финансијских средстава са централног рачуна у смислу побољшања финансијске дисциплине. Прибављање сагласности од директора организационог дијела чија средства се привремено користе за финансирање другог организационог дијела.

- Редовно усклађивати цијене шумских дрвних сортимената са цијенама у окружењу и условима тржишта.
- Извршавати планирани физички обим производње дрвних сортимената, с обзиром да је констатовано да је код једног броја шумских газдинстава негативан пословни резултат у директној вези са неизвршењем плана.
- Досљедно примјењивати прописане системе газдовања шумама у складу са шумскопривредним основама.
- Увести обојчавање дозначених стабала редним бројем, путем измјена и допуна ЗОШ и измјеном постојећег правилника у циљу спречавања злоупотреба које могу настати приликом саме дознаке.
- Донијети стратегију и акциони план за сузбијање нелегалних радњи у шумарству.
- Покренути иницијативу за израду Закона о преради дрвета, с обзиром да област прераде дрвета није законски темељно уређена.
- Израдити јединствене критеријуме за утврђивање степена финализације предузећа за прераду дрвета. Тренутно не постоје јасни критеријуми а одгођено плаћање дрвних сортимената на 30, 60 и 90 дана је директно везано за сам степен финализације.
- Израдити правилник који треба да уреди односе између шумарства и прераде дрвета са јасним моделом уговарања расположивих количина шумских дрвних сортимената. Финалним прерађивачима обезбиједити дугорочне уговоре на период од пет година. Строго поштовати обим, квалитет и динамику испоруке уговорених дрвних сортимената, са једне стране и вршити редовно плаћање с друге стране.
- Разрадити критеријуме за спровођење компензација са купцима дрвних сортимената који су уједно и извођачи радова, у циљу отклањања могућности да утичу на кројење, класирање и бирање дрвних сортимената.
- Израдити техничко – технолошку типизацију терена и нормативне акте радова у шумарству, с обзиром на различитост услова терена и непостојање норматива за све радове у шумарству.
- Извршити допуну Извршног одбора удружења шумарства и прераде дрвете при Привредној комори РС са два члана из реда извођача радова у шумарству. Извођачима радова редовно плаћати рачуне за изведене радове у складу са потписаним уговорима. Забранити компензације за шумске дрвне сортименте и редовно радити на калкулацијама и цијенама извођења радова и исте прилагодити условима тржишта.
- Измијенити члан ЗОШ-а који говори о висини издвајања за развој неразвијених дијелова општина и измијенити основу за обрачун.
- Измијенити члан 84. ЗОШ-а, којим се предност даје локалним дрвопрерађивачима, у циљу превазилажења колизије са Закључком Владе РС којим је предност дата предузећима са високим степеном финализације.
- Измијенити поједине чланове ЗОШ-а и правилнике који дефинишу коришћење осталих шумских производа и развијати нове производе у циљу упошљавања вишка радне снаге.
- Измијенити члан 72. ЗОШ-а у циљу спречавања препродаје шумских дрвних сортимената.
- Отворити посебан пролазни рачун у Трезору РС као ванбуџетски фонд (нпр. као рачун 05 escrow) у циљу превазилажења проблема законског пласмана намјенских средстава за унапређење општекорисних функција шума.
- Израдити базу података о земљишту за који постоји интерес у смислу шумарске производње, те разрадити механизме јединствених поступака замјене и куповине земљишта путем јавних позива.

- Успоставити јачу пословно-техничку сарадњу између ЈПШ „Шуме Републике Српске“ и Шумарског факултета.

По усвајању документа од стране Владе Републике Српске приступиће се његовој имплементацији путем акционог плана у којем ће бити дефинисане све активности, носиоци активности, као и временски оквир за реализацију сваке мјере појединачно.